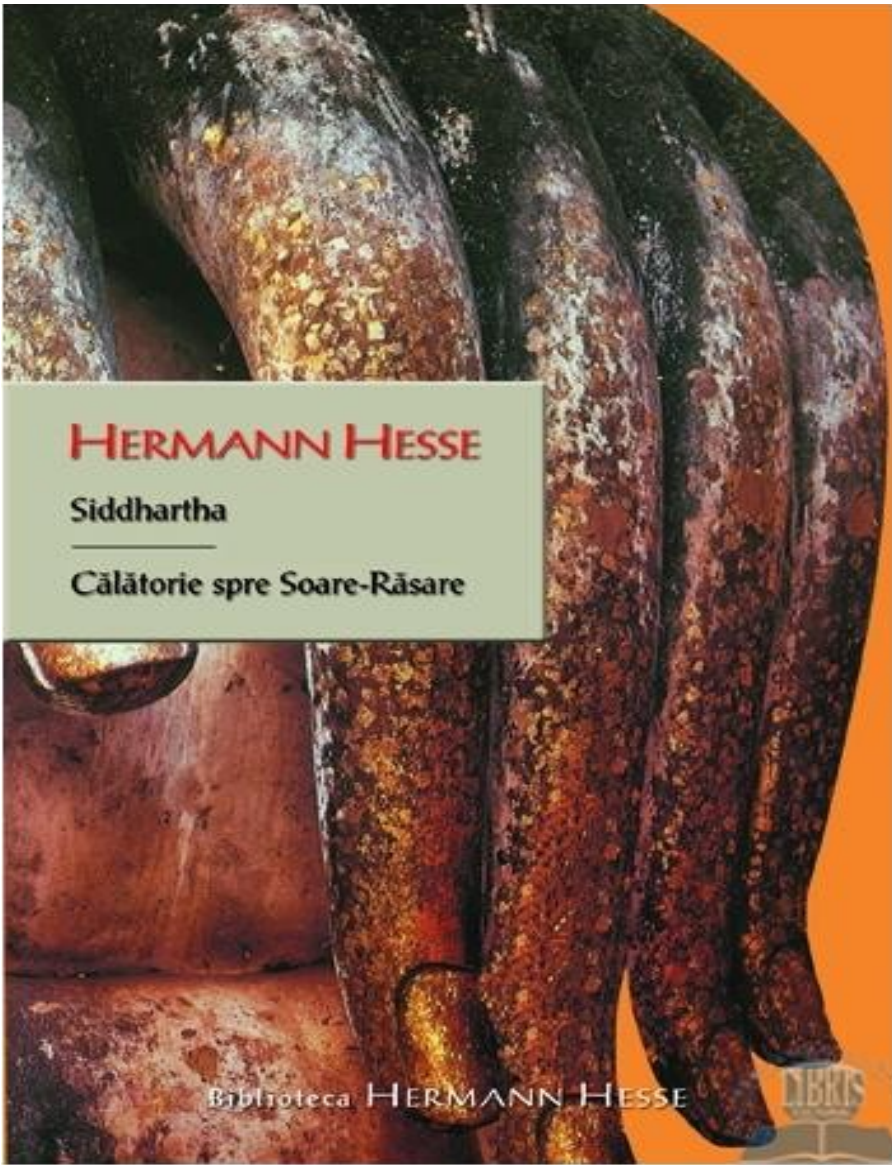
HERMANN HESSE
Siddhartha
Călătorie spre Soare-Răsare
Biblioteca HERMANN HESSE

Hermann Hesse

CĂLĂTORIA SPRE SOARE-RĂSARE

O povestire

(1932)

Traducere ***Adriana Rotaru***

CUPRINS

I
II
III
IV
V

I

Deoarece mi-a fost hărăzit să trăiesc împreună cu alţii ceva măreţ, deoarece am avut norocul să aparţin „Confreriei” şi să mi se îngăduie a mă număra printre participanţii la acea călătorie unică, al cărei miracol a scăpărat atunci ca un meteor, pentru ca mai apoi să cadă uimitor de repede în uitare, ba chiar să dobândească o faimă rea, am luat hotărârea să mă încumet la o scurtă relatare a acestei nemaiauzite călătorii: o călătorie cum oamenii n-au mai cutezat să facă din zilele lui Huön şi ale mâniosului Roland până în vremurile noastre bizare, vremurile tulburi, deznădăjduite şi totuşi atât de roditoare de după marele război. În ce priveşte dificultăţile acestei încercări, presupun că nu-mi fac deloc iluzii. Sunt foarte mari şi nu sunt doar de natură subiectivă, cu toate că şi acestea ar fi fost, ele singure, demne de luat în seamă. Căci pe lângă faptul că nu mai posed astăzi niciun fel de obiecte care să-mi ţină treze amintirile, niciun fel de suveniruri, documente sau jurnale — nu, ci în anii grei, scurşi între timp, urmărit fiind de neşansă, de boală şi de cumplite încercări, am pierdut şi mare parte din amintiri, iar datorită loviturilor sorţii şi descurajărilor mereu reînnoite, însăşi memoria mea ca şi încrederea în această memorie, altădată atât de fidelă, au slăbit în chip ruşinos. Însă, abstracţie făcând de aceste suferinţe strict personale, am mâinile legate, într-o anumită măsură, prin jurământul de odinioară al Confreriei; căci acest jurământ îmi îngăduie, ce-i drept, să-mi comunic fără oprelişti experienţele personale, dar îmi interzice orice dezvăluire privitoare la taina în sine a Confreriei. Şi chiar dacă, de ani şi ani, Confreria nu pare să mai aibă o existenţă palpabilă, iar eu n-am mai revăzut pe niciunul dintre membrii ei, totuşi nu există pe lume ispită sau ameninţare care m-ar putea împinge să-mi calc jurământul. Dimpotrivă: dacă astăzi sau mâine s-ar întâmpla să fiu adus în faţa unei curţi marţiale şi obligat să aleg între a mă lăsa executat sau a trăda taina

Confreriei, o, cu ce bucurie fierbinte mi-aş pecetlui prin moarte jurământul făcut!

În treacăt fie spus: începând cu jurnalul de călătorie al contelui Keyserling, au apărut câteva cărţi ai căror autori lăsau impresia, parţial involuntar, însă parţial intenţionat, că ar fi membri ai Confreriei şi că ar fi luat parte la călătoria spre Soare-Răsare. Chiar şi aventuroasele însemnări de drum ale lui Ossendowski au trezit uneori această onorantă bănuială. Dar toţi aceştia nu au câtuşi de puţin de-a face cu Confreria şi cu călătoria noastră spre Soare-Răsare, ori în cel mai bun caz nu mai mult decât au predicatorii micilor secte pietiste cu Mântuitorul, apostolii şi Sfântul Duh, a căror graţie deosebită şi împărtăşire o invocă. Poate că, într-adevăr, contele Keyserling a făcut înconjurul lumii la bordul unei nave cu tot confortul, poate că, într-adevăr, Ossendowski a străbătut ţările pe care le descrie, totuşi perindările lor dintr-un loc în altul n-au fost miraculoase şi n-au descoperit ţinuturi noi, pe când unele etape ale călătoriei noastre, renunţând la toate accesoriile comune ale voiajelor moderne de duzină, precum trenurile, vapoarele, telegraful, automobilul, avionul şi aşa mai departe, au pătruns cu adevărat pe tărâmul eroicului şi al magicului. Ne aflam atunci la puţină vreme după sfârşitul războiului mondial şi exista, mai ales în conştiinţa popoarelor învinse, o stare extraordinară de irealitate, de disponibilitate pentru suprareal, chiar dacă, în fapt, s-au petrecut doar puţine străpungeri ale graniţelor şi înaintări în imperiul unei psihocraţii viitoare. Drumul nostru pe Marea Lunii până la Famagusta, unde am fost conduşi de Albert cel Mare, sau descoperirea Insulei Fluturilor, la doi paşi de Zipangu, ori nobila ceremonie de la mormântul lui Rüdiger, acestea sunt fapte şi trăiri dăruite o singură dată, atunci, oamenilor din vremea şi din partea noastră de lume.

Încă de aici, după cum văd, întâmpin unul din cele mai mari obstacole ridicate în calea relatării mele. Planul pe care şi-au găsit împlinirea acţiunile noastre, zona trăirilor sufleteşti căreia ele îi aparţin, s-ar putea explica destul de uşor cititorului, dacă mi-ar fi permis să-l introduc în ceea ce reprezintă esenţa tainică a Confreriei. Aşa însă, multe lucruri sau poate chiar toate îi vor părea cu neputinţă de crezut, rămânându-i neînţelese. Însă trebuie să riscăm mereu paradoxul, să pornim iarăşi şi iarăşi la realizarea imposibilului. Împărtăşesc părerea lui Siddhartha,

înţeleptul nostru prieten din orient, care spusese cândva: „Cuvintele nu sunt de ajutor înţelesului tainic, de fiecare dată totul devine puţin altfel, puţin fals, puţin nebunesc, da, şi asta e bine, eu încuviinţez şi asta, faptul că pentru un om este un lucru de preţ şi un dar al înţelepciunii ceea ce altuia i se înfăţişează ca o nebunie.” De altfel, încă în urmă cu secole, membrii şi istoricii Confreriei noastre şi-au dat seama de această dificultate, înfruntând-o cu bravură, iar unul din ei, unul dintre cei mai mari, a amintit-o astfel într-un vers nemuritor:

„Cine călătoreşte-n depărtare
Adesea vede lucruri ce-l uimesc.
Acasă-apoi le spune cu glas tare
Şi-ai lui ca mincinos îl dojenesc.
Căci omul mărginit nu dă crezare
La tot ce ochii nu-i adeveresc.
Deci cei neştiutori eu nu m-aştept
Să creadă în cuvântul meu cel drept."

Întocmai aceşti „neştiutori” sunt cei ce au izbutit să facă în aşa fel, încât nu numai că astăzi lumea a uitat călătoria noastră, care odinioară înflăcărase până la extaz mii de oamenii, dar memoria ei a fost stigmatizată cu un adevărat tabu. La urma urmei, istoria abundă de exemple asemănătoare. Adesea mă gândesc că întreaga istorie a lumii nu e altceva decât o carte cu poze, în care se poate vedea oglindită cea mai nestinsă şi mai oarbă sete a omului: setea de uitare. Oare nu şterge fiecare nouă generaţie, folosindu-se de interdicţii, de conjuraţia tăcerii, de ironie, exact ceea ce generaţia precedentă socotise a fi mai important? Şi n-am văzut noi înşine, cu proprii noştri ochi, cum un război monstruos, îngrozitor, care a durat ani, a fost apoi, timp de alţi ani, uitat, tăgăduit, împins în abisurile subconştientului, alungat din minte ca prin farmec de popoare întregi, pentru ca astăzi aceste popoare, după ce s-au odihnit puţin, să citească romane pasionante de război, căutând să-şi aducă aminte din nou de ceea ce chiar ele au săvârşit şi au suferit cu câţiva ani mai devreme? La fel şi pentru faptele şi pătimirile Confreriei noastre, care acum sunt uitate ori au devenit obiect de batjocură, va veni ziua când vor fi redescoperite, iar consemnările mele reprezintă obolul pe care

încerc să-l aduc, după slabele mele puteri.

Printre particularităţile călătoriei spre Soare-Răsare a existat şi aceea că, deşi Confreria urmărea cu această expediţie scopuri extrem de precise, de natură superioară (ele fac parte din sfera secretă, aşadar nu pot fi dezvăluite), totuşi fiecare participant putea avea, mai bine zis, trebuia să aibă o ţintă particulară la capătul drumului său, pentru că nimeni nu era acceptat, dacă nu se dovedea însufleţit de un asemenea ţel personal, aşa încât fiecare dintre noi părea că se supune idealurilor şi scopurilor comune, că luptă sub un stindard comun, însă totodată purta neîncetat în inimă, ca pe o forţă ascunsă şi mângâiere supremă, propriul său vis nesăbuit, de copil. În ce priveşte ţinta călătoriei mele, asupra căreia am fost chestionat în faţa Înaltului Scaun înainte de admiterea în Confrerie, ea era simplă, în vreme ce unii confraţi mărturiseau ţeluri pe care eu mă declaram, fireşte, gata să le stimez, dar nu izbuteam să le pătrund pe de-a-ntregul. Unul din ei, de pildă, era căutător de comori şi nu-l preocupa nimic altceva decât să ajungă la un tezaur preţios, numit de el „Tao”, în timp ce altul îşi pusese în minte să prindă un şarpe anume, pe care îl credea înzestrat cu puteri fermecate şi îl numea Kundalini. În schimb, scopul călătoriei şi al vieţii mele, ce mi se înfiripase ademenitor în visuri încă din adolescenţă, era acesta: să dau ochii cu frumoasa prinţesă Fatme şi, de va fi cu putinţă, să-i câştig dragostea.

În momentul acela, când am avut norocul să fiu primit în Confrerie, adică îndată după sfârşitul marelui război, ţara noastră era plină de mântuitori, profeţi şi apostoli, de presimţiri ale apocalipsei ori nădejdi legate de naşterea unui al treilea Reich. Zguduit de război, adus la disperare de lipsuri şi foamete, profund dezamăgit de evidenta inutilitate a tuturor sacrificiilor materiale şi a jertfelor de sânge, poporul nostru era pe atunci la fel de receptiv faţă de unele năluciri ale minţii, ca şi de veritabilele înălţări ale sufletului. Existau cercuri de dans bacantic şi grupuri militante anabaptiste, existau câte şi mai câte, ce păreau să deschidă căi spre cealaltă lume şi spre miracol, era larg răspândită atunci şi o înclinaţie către misterele şi doctrinele religioase ale Indiei şi ale antichităţii persane, în general, ale orientului şi toate acestea au avut drept urmare faptul că şi Confreria noastră, care fiinţase dintotdeauna, a apărut în ochii celor mai mulţi ca una dintre nenumăratele

improvizaţii produse de această modă grăbită, iar împreună cu ele, după câţiva ani, a fost in parte înghiţită de uitare, în parte acoperită de dispreţ şi pătată de o reputaţie dubioasă. Pe aceia dintre adepţii săi care i-au păstrat credinţă neclintită, aceasta nu poate să-i tulbure.

Cât de limpede îmi amintesc clipa când, după împlinirea anului de probă, m-am înfăţişat înaintea Înaltului Scaun, unde împuternicitul m-a iniţiat în proiectul călătoriei spre Soare-Răsare şi, eu afirmând că mă pun cu trup şi suflet la dispoziţia proiectului, m-a întrebat ce anume aşteptam de la această drumeţie în regatul basmelor! Îmbujorându-mă, trebuie să recunosc, însă fără a vădi vreo reţinere ori şovăială, am dat glas în faţa adunării Aleşilor dorinţei arzătoare de a putea s-o văd cu ochii mei pe prinţesa Fatme. Iar Împuternicitul, tălmăcind gesturile bărbaţilor cu faţa acoperită, mi-a pus blând mâna pe creştet, m-a binecuvântat şi a rostit formula ce însemna confirmarea mea ca membru al Confreriei. „Anima pia", mi s-a adresat el şi m-a îndemnat la statornicie în credinţă, la vitejie în primejdii, la iubire frăţească. Temeinic instruit în cursul anului de probă, am pronunţat jurământul, am făgăduit solemn să mă despart de lume şi de credinţa ei deşartă şi am primit pe deget inelul Confreriei, cu acele versuri ce-l însoţesc, desprinse dintr-unul din cele mai frumoase capitole ale Confreriei noastre:

„În aer, pe pământ, în foc şi-n apă,
De orice duh e mai presus;
Grozavii monştri de puterea lui nu scapă,
Chiar Anticristul, tremurând, i s-a supus..."

şi aşa mai departe.

Spre marea mea fericire, am avut chiar atunci, îndată după admiterea în Confrerie, una din revelaţiile ce ne fuseseră promise nouă, novicilor. Şi anume: urmând instrucţiunile Aleşilor, abia mă alăturasem uneia din grupele de câte zece persoane, aflate în mers pretutindeni în ţară, pentru a se uni cu convoiul cel mare al Confreriei, când, deodată am înţeles cu pătrunzătoare claritate una din tainele expediţiei noastre. Mi-am dat seama că mă alăturasem unui pelerinaj spre orient, în aparenţă unui pelerinaj anumit şi irepetabil, însă în realitate, într-un sens mai înalt şi esenţial, această procesiune spre orient

nu era doar a mea şi doar aceasta prezentă, ci era o procesiune a celor consacraţi credinţei şi jertfei, care se scurgea neîncetat şi etern către răsărit, către patria luminii, avansând neîntrerupt de-a lungul secolelor, mergând în întâmpinarea luminii şi a miracolului, şi fiecare dintre noi, confraţii, fiecare din grupele noastre, întreaga noastră armată şi marşul ei gigantic nu însemnau decât un val în torentul veşnic al sufletelor, în veşnicul dor de întoarcere acasă al spiritelor spre locul unde răsărea soarele, spre patrie. Cunoaşterea m-a străfulgerat ca o rază şi în aceeaşi secundă s-a redeşteptat în inima mea un vers pe care îl învăţasem în anul de noviciat şi întotdeauna îl iubisem, părându-mi-se extraordinar, fără ca totuşi să-i pot cuprinde întreg adevărul, un vers al poetului Novalis: „Spre ce ne îndreptăm? Mereu spre casă.”

Între timp, grupa noastră îşi începuse drumeţia, curând ne-am întâlnit cu alte grupe, iar sentimentul solidarităţii şi al ţelului comun ne umplea sufletul şi ne dăruia tot mai multă bucurie. Devotaţi regulilor Confreriei noastre, duceam o viaţă de pelerini, refăcând uz de niciunul din acele obiecte ce provin de la o lume hipnotizată de bani, cifre şi timp şi golesc de conţinut viaţa oamenilor; printre ele se numără în primul rând invenţiile mecanice, cum sunt trenurile, ceasurile şi altele asemenea. Un alt principiu al nostru, unanim respectat, ne impunea să cercetăm şi să cinstim toate lăcaşurile şi vestigiile legate de istoria străveche a Confreriei şi de credinţa sa. Am vizitat şi am adus prinos de respect tuturor locurilor şi zidirilor cucernice, bisericilor, nobilelor monumente funerare aflate în drumul nostru, am împodobit cu flori capelele şi altarele, am venerat ruinele cu imnuri sau cu reculegere tăcută, am înălţat cântece şi rugăciuni în memoria celor ce-şi dormeau acolo somnul veşniciei. Nu rareori am fost luaţi în derâdere şi tulburaţi de necredincioşi, după cum, de asemenea, s-a întâmplat destul de des ca preoţii să ne dea binecuvântarea, invitându-ne să le fim oaspeţi, copiii să ne însoţească, plini de entuziasm, să înveţe cântecele noastre şi să-şi ia rămas bun de la noi cu lacrimi în ochi, un bătrân să ne arate monumente uitate ale trecutului sau să ne povestească vreo legendă din ţinutul său, tinerii să meargă o bucată de drum alături de noi,

dorind să devină şi ei membri ai Confreriei. Acestora li se dădeau sfaturile de trebuinţă, făcându-li-se cunoscute primele deprinderi şi exerciţii ale noviciatului. S-au petrecut cele dintâi minuni, unele văzute cu ochii noştri, altele evocate neaşteptat, prin relatări şi legende. Într-o zi, eu eram încă începător pe atunci, s-a răspândit brusc vestea că în cortul Conducătorilor noştri sosise ca oaspete uriaşul Agramant, care se străduia să-i convingă pe conducători să ne abatem prin Africa, unde ar fi trebuit să eliberăm câţiva confraţi, ce se aflau în prizonierat la mauri. Altădată a fost zărit un pitic, cel Smolit, Mângâietorul, şi s-a născut presupunerea că drumeţia noastră avea să se îndrepte spre Căldare. Însă cea dintâi arătare miraculoasă, pe care am putut-o vedea cu proprii mei ochi, a fost aceasta: ne oprisem la o capelă pe jumătate căzută în ruină, în prefectura Spaichendorf, pentru o scurtă odihnă şi meditaţie; pe singurul perete neatins al capelei stătea zugrăvit un uriaş sfânt Cristofor, purtându-l pe umăr pe pruncul Iisus, mic şi aproape şters de vreme. Conducătorii, aşa cum procedau uneori, n-au pornit pur şi simplu la drum mai departe, ci ne-au chemat pe toţi să ne spunem părerea, deoarece capela se găsea la o răspântie de trei drumuri, ceea ce ne dădea posibilitatea să alegem. Prea puţini dintre noi au rostit vreo dorinţă sau vreun îndemn, unul însă arătă spre stânga şi ne ceru stăruitor să mergem în direcţia aceea. Noi tăceam, aşteptând hotărârea Conducătorilor, şi iată că sfântul Cristofor, cel pictat pe perete, ridică braţul cu toiagul lung, de lemn nelustruit, arătând într-acolo, spre stânga, unde năzuia să ajungă fratele nostru. Am văzut aceasta cu toţii, în tăcere, şi în tăcere Conducătorii s-au întors şi au pornit pe acel drum, iar noi am păşit în urma lor, cu sufletul inundat de o bucurie profundă.

Nu călătoream de mult pe pământul Suabiei, când se făcu simţită o putere la care nu ne aşteptasem şi a cărei influenţă am perceput-o distinct câtăva vreme, fără a şti însă dacă ea ne era favorabilă sau ni se opunea. Era puterea paznicilor coroanei, care ocrotesc din vremuri străvechi, pe meleagurile suabe, memoria şi moştenirea dinastiei Hohenstaufen. Nu ştiu în ce măsură Conducătorii noştri au cunoscut mai multe şi au avut anumite instrucţiuni. Ştiu numai că de la ei, de la paznici, ne-au venit în câteva rânduri încurajări sau avertismente, ca de pildă pe acea colină, pe drumul spre Bopfingen, unde un oştean în

armură, cu tâmplele albite, ne-a ieşit în întâmpinare şi, închizând ochii, şi-a clătinat capul cărunt, pentru ca apoi să dispară într-o clipită. Conducătorii noştri au ţinut seama de avertisment, am făcut cale întoarsă şi n-am pus piciorul în Bopfingen. În schimb, în apropiere de Urach s-a întâmplat ca un sol trimis de paznicii coroanei să se ivească, parcă ieşit din pământ, în cortul Conducătorilor, încercând să-i determine, cu promisiuni şi ameninţări, să pună convoiul nostru în slujba familiei Hohenstaufen şi anume să pregătească o cucerire a Siciliei. Şi, întrucât Conducătorii au refuzat cu toată hotărârea să-i dea ascultare, el ar fi aruncat un blestem cumplit asupra Confreriei şi a călătoriei noastre. Însă eu nu fac decât să relatez zvonurile care au circulat în şoaptă printre noi; Conducătorii înşişi n-au rostit niciun cuvânt despre această întâmplare. În orice caz, pare posibil ca relaţiile noastre oscilante cu paznicii coroanei să fi fost cauza pentru care Confreria a dobândit atunci, pentru o vreme, reputaţia nemeritată de a fi o organizaţie secretă ce ar intenţiona să reinstaureze monarhia.

Iar odată, din păcate, am fost de faţă când unul dintre camarazi s-a lăsat cuprins de regrete, şi-a călcat în picioare jurământul şi s-a înapoiat la necredinţă. Era un bărbat tânăr pe care întotdeauna îl privisem cu simpatie. Motivul personal pentru care pornise împreună cu noi spre Soare-Răsare fusese dorinţa de a vedea sicriul profetului Mahomed, despre care auzise că, printr-o vrajă, ar pluti în aer, nesusţinut de nimic. Într-unul din acele orăşele suabe sau alemane unde am făcut popas pentru câteva zile, fiindcă opoziţia dintre Saturn şi Lună era neprielnică mersului nostru înainte, acest nefericit, care de un timp părea abătut şi nu mai arăta ca un om liber, şi-a reîntâlnit unul dintre foştii profesori, căruia îi purta din anii de şcoală, o afecţiune deosebită, iar acest profesor a izbutit a-l face pe tânăr să privească din nou cauza noastră în acea lumină în care o văd necredincioşii. După ce şi-a vizitat profesorul, bietul om a venit înapoi în tabăra noastră cuprins de o agitaţie îngrozitoare, cu chipul schimonosit, a ridicat glasul în faţa cortului Conducătorilor, iar când Împuternicitul a ieşit din cort, a strigat la el cu mânie: s-a săturat, spunea, să mărşăluiască în acest cortegiu al măscăricilor, care nu ne va duce niciodată în orient, s-a săturat să întrerupă zile întregi călătoria din pricina unor dubii prosteşti, născocite de astrologi, alaiurile copilăreşti,

serbările cu flori, aerele pe care ni le dădeam cu magia, felul cum amestecam viaţa cu literatura, de toate se săturase până peste cap, acum îşi va arunca inelul la picioarele Conducătorilor, despărţindu-se de noi pentru a se întoarce cu binecuvântata cale ferată la el acasă şi la munca lui folositoare. Era o privelişte urâtă şi jalnică, nouă ni se strânsese inima de ruşine şi în acelaşi timp de milă pentru cel astfel amăgit. Împuternicitul îl ascultă cu bunăvoinţă, se aplecă surâzând să culeagă inelul aruncat şi vorbi cu un glas, a cărui netulburare senină ar fi trebuit să-l facă pe zurbagiu să se ruşineze:

„Aşadar, te desparţi de noi şi te vei întoarce la calea ferată, la raţiune şi la munca ta folositoare. Te desparţi de Confrerie, de pelerinajul spre Orient, de magie, de serbările cu flori, de poezie. Eşti liber, eşti dezlegat de jurământul tău.”

„Şi de ce legea tăcerii?” strigă îndârjit renegatul.

„Şi de ce legea tăcerii, dădu răspuns Împuternicitul. Adu-ţi aminte, ai jurat să păstrezi tăcere faţă de necredincioşi în legătură cu tot ce priveşte taina Confreriei. Însă pentru că tu, după cum se vede, ai uitat taina, n-ai cum s-o împărtăşeşti altcuiva.”

„Am uitat, eu? N-am uitat nimic!” strigă tânărul, dar începuse să şovăie, iar când Împuternicitul îi întoarse spatele, intrând din nou în cort, el o rupse dintr-o dată la fugă.

Omul ne inspira compasiune, totuşi acele zile au fost atât de încărcate, pline de tot felul de evenimente, încât l-am uitat surprinzător de repede. Însă puţin mai târziu, când cu siguranţă niciunul dintre noi nu se mai gândea la el, se întâmplă ca prin mai multe sate şi oraşe prin care treceam să-i auzim pe locuitori povestind chiar despre acest confrate. Fusese acolo un bărbat tânăr (iar ei îl descriau întocmai şi îi pomeneau numele), care colindă peste tot în căutarea noastră. Mai întâi le povestise că era unul dintre noi, că în timpul marşului rămăsese în urmă şi se rătăcise, dar apoi izbucnise în plâns şi recunoscuse că îşi călcase legământul de credinţă şi dezertase, pentru ca acum să-şi dea seama că nu mai putea trăi în afara Confreriei, de aceea dorea şi trebuia să ne găsească, pentru a cădea la picioarele Conducătorilor şi a-i implora să-i acorde iertarea. Din loc în loc, mereu şi mereu, ni se repeta aceeaşi istorie; oriunde ajungeam, aflam că nefericitul fusese acolo puţin înaintea noastră. L-am întrebat pe Împuternicit ce părere are despre toate acestea şi

cum se vor sfârşi.

„Nu cred că are să ne găsească”, spuse laconic Împuternicitul. Şi nu ne-a găsit, într-adevăr, nu l-am mai văzut niciodată.

La un moment dat, când unul dintre Conducători a avut cu mine o convorbire personală, mi-am luat inima în dinţi şi l-am întrebat ce avea să se întâmple cu acest frate renegat. Doar el se căia acum şi rătăcea în căutarea noastră, am spus eu, ar trebui să-l ajutăm să-şi îndrepte greşeala, fără îndoială că, pe viitor, avea să fie cel mai credincios dintre confraţi. Conducătorul zise:

„Va fi o bucurie pentru noi toţi dacă va reuşi să găsească drumul înapoi. Noi nu putem să-i înlesnim aceasta. El însuşi şi-a ridicat piedici în calea reîntoarcerii la credinţă, nu ne va vedea şi nu ne va recunoaşte, mă tem, nici dacă vom trece pe lângă dânsul. A orbit. Căinţa singură nu-i va fi de ajutor, graţia nu poate fi cumpărată cu moneda căinţei, ea nu poate fi cumpărată cu nimic. Mulţi au trăit experienţe asemănătoare, bărbaţi cunoscuţi şi de seamă au avut o soartă geamănă cu a acestui băiat. Cândva, în anii tinereţii lor, li s-a arătat lumina, cândva au ştiut să vadă şi au mers după o stea, dar au întâlnit raţiunea şi sarcasmul lumii, au întâlnit laşitatea, au întâlnit aparentele eşecuri, au întâlnit oboseala şi dezamăgirea şi astfel s-au pierdut iarăşi, au orbit iarăşi. Unii dintre ei ne-au căutat apoi necontenit, tot restul vieţii, fără a ne putea găsi, şi de la un timp au început să răspândească în lume învăţătura că noi, Confreria, n-am fi decât o poveste frumoasă de care oamenii n-ar trebui să se lase înşelaţi. Alţii ne-au devenit duşmani aprigi şi au adus Confreriei orice ofensă şi orice stricăciune care le-a stat în puteri.”

Zile minunate şi sărbătoreşti trăiam de fiecare dată când, în marşul nostru, dădeam de alte cete de confraţi; atunci aşezam uneori o tabără ce cuprindea sute sau chiar mii de oameni. Căci călătoria nu decurgea într-o ordine bine stabilită, astfel încât toţi participanţii să înainteze în aceeaşi direcţie, în coloane de armată, mai mult sau mai puţin compacte. Dimpotrivă, nenumărate grupe se aflau în mişcare simultan, fiecare urmând Conducătorii şi stelele ei, fiecare gata oricând să se lase înghiţită de un pâlc mai numeros şi să facă parte din el pentru o vreme, dar în aceeaşi măsură gata oricând să se retragă dintr-

însul şi să-şi continue, ca mai înainte, marşul separat. Ba câte unii se răzleţeau şi porneau într-o drumeţie singuratică; şi eu am umblat câteodată de unul singur, când vreun semn sau vreo chemare mă ispiteau pe drumuri ce erau numai ale mele.

Îmi amintesc de o mică grupă de elită, alături de care am mers câteva zile, înnoptând în taberele ei; membrii acestei grupe îşi asumaseră misiunea de a-i elibera pe confraţii aflaţi în prizonierat în Africa şi pe prinţesa Isabella din mâinile maurilor. Despre ei se spunea că ar fi avut cornul lui Huön şi printre dânşii se găseau literatul Lauscher, cu care mă împrietenisem, pictorul Klingsor şi pictorul Paul Klee; ei nu vorbeau de nimic altceva decât de Africa şi de prinţesa captivă, iar cartea lor de căpătai era aceea care istorisea faptele lui Don Quijote, în cinstea căruia aveau de gând să străbată în drumul lor Spania. Era o bucurie, de fiecare dată, să ne întâlnim cu o asemenea grupă de prieteni, să luăm parte la serbările şi la rugăciunile lor, să-i invităm la ale noastre, să-i ascultăm vorbind despre înfăptuirile şi planurile lor, să le dăm binecuvântarea la despărţire şi să ştim că ei mergeau pe drumul lor, ca şi noi pe al nostru, că fiecare purta în inimă visul său, dorinţa sa, jocul său tainic şi totuşi pluteau laolaltă în marele torent, aparţinându-şi unul altuia, adăpostind în inimi aceeaşi evlavie, aceeaşi credinţă, şi rostiseră cu toţii acelaşi jurământ!

L-am cunoscut pe Jup, magicianul, care trăgea nădejde să descopere fericirea lui în Kashmir, l-am cunoscut pe Collofino, vrăjitorul nevăzut, citind pasajul său preferat din Aventurile lui Simplzissimus, l-am cunoscut pe Ludovic cel Crud, al cărui vis era să aibă o plantaţie de măslini în Ţara Sfântă şi s-o lucreze cu sclavi; el mergea braţ la braţ cu Anselm, care îşi dorea să regăsească floarea albastră de iris a copilăriei lui. Am cunoscut-o şi am iubit-o pe Ninon, numită „străina”, ochii ei străluceau întunecaţi sub bogăţia părului negru, era geloasă pe Fatme, prinţesa visurilor mele, deşi probabil că era ea însăşi Fatme, fără s-o ştie. Precum călătoream noi, la fel călătoriseră în vremuri de demult pelerini, capete încoronate şi cruciaţi, ca să elibereze mormântul Mântuitorului ori să studieze magia arabă; cavaleri spanioli şi învăţaţi germani, monahi irlandezi şi poeţi din Franţa parcurseseră acest drum ca pelerini.

Mie, care de meserie eram de fapt numai violonist şi cititor de basme, îmi revenea în grupa noastră misiunea de a mă ocupa de

muzică şi atunci am avut prilejul să constat cum un moment glorios înalţă pe individul mărunt şi îi sporeşte forţele. Nu numai că dirijam corurile noastre şi cântam la vioară, dar pe deasupra adunam cântece şi corale vechi, compuneam motete si madrigaluri pe şase şi opt voci şi conduceam repetiţiile. Insă nu aceste lucruri doresc să le relatez. Mulţi dintre camarazii mei şi dintre superiori mi-au devenit foarte dragi. Totuşi niciunul nu mi-a ocupat mai târziu atât de stăruitor gândurile ca Leo, deşi la data aceea părea că nu i se acordă prea mare atenţie. Leo era unul din servitorii noştri (desigur, voluntari ca şi noi), el ajuta la căratul bagajelor şi deseori era repartizat în serviciul personal al împuternicitului. Omul acesta, care nu ieşea în evidenţă prin nimic, avea în fiinţa lui ceva atât de plăcut, un farmec atât de neostentativ, încât se făcuse iubit de toată lumea. Muncea cu voioşie, cel mai adesea îl auzeai cântând sau fluierând ca pentru sine, ştia să nu se arate decât atunci când aveai nevoie de dânsul, un servitor ideal. În afară de asta, toate animalele se ţineau după el, aproape întotdeauna se găsea la noi câte un câine care ne însoţea de dragul lui Leo; se pricepea să dreseze păsări şi să cheme la sine fluturii. Pornise în călătoria spre Soare-Răsare mânat de dorinţa de a învăţa să înţeleagă limba păsărilor, după codul lui Solomon. Spre deosebire de unele personaje din Confreria noastră, care, fără a-şi diminua meritele şi fidelitatea faţă de Confrerie, aveau totuşi în felul lor de fi ceva excesiv, ceva straniu, solemn sau fantastic, acest servitor Leo apărea simplu şi firesc, cu modestia lui prietenoasă şi culorile sănătoase din obraji.

Ceea ce îmi complică în mod deosebit istorisirea este marea diversitate a imaginilor ce îmi reînvie în amintire. După cum am mai spus, noi drumeţeam uneori cu mica noastră grupă, alteori formam o ceată sau o armată întreagă, însă din când în când, într-un loc sau în altul, eu rămâneam în urma celorlalţi, în tovărăşia unui camarad ori cu totul singur, fără cort, fără Conducători, fără Împuternicit. De asemenea este greu de povestit, deoarece noi nu ne deplasam doar prin spaţiu, ci, în egală măsură, şi prin timp. Mergeam spre orient, dar totodată spre evul mediu sau epoca de aur, cutreieram Italia sau Elveţia, dar totodată zăboveam uneori pentru o noapte în secolul al zecelea şi eram găzduiţi de patriarhi sau de zâne. În perioadele mele de drumeţie pe cont propriu am reîntâlnit adesea ţinuturi

şi oameni din trecutul meu, am colindat cu fosta logodnică pe malurile împădurite ale Rinului superior, am benchetuit cu prietenii din tinereţe la Tübingen, Basel sau Florenţa, sau am redevenit băieţandru şi, împreună cu colegii din anii de şcoală, m-am dus să prind fluturi ori să pândesc o vidră, sau m-am aflat în compania personajelor din cărţile mele preferate, au călărit pe lângă mine Parsifal, Witiko ori Gură de Aur, ori Sancho Panza sau am fost oaspeţi la Barmekide. Apoi, când mă regăseam în adăpostul vreunei văi, întors la grupa mea, când ascultam cântecele Confreriei şi îmi instalam cortul în preajma aceluia al Conducătorilor, îmi devenea de îndată limpede faptul că hoinăreala prin copilăria mea sau plimbarea călare împreună cu Sancho, făceau parte, obligatoriu, din această călătorie; căci ţinta noastră nu era numai Orientul sau, mai bine zis: Orientul nostru, ţara Soarelui-Răsare, nu era numai o ţară şi o noţiune geografică, era patria şi tinereţea sufletului, era pretutindeni şi nicăieri, era o contopire a tuturor epocilor. Dar toate acestea îmi licăreau în conştiinţă când şi când, pentru o clipă doar, şi tocmai în aceasta consta imensa fericire cu care mă desfătam atunci. Fiindcă mai târziu, după ce mi-am pierdut fericirea, puteam înţelege cu claritate aceste lucruri şi înlănţuirile lor, fără ca totuşi înţelegerea să-mi aducă fie şi cel mai mic folos, ori măcar umbra unei mângâieri. Când ceva încântător şi irepetabil s-a dus, avem sentimentul că ne-am trezit dintr-un vis. În cazul meu, acest sentiment este cum nu se poate mai îndreptăţit. Fiindcă, într-adevăr, fericirea mea era făcută din aceeaşi taină ca fericirea încercată în vise, ea era făcută din libertatea de a trăi concomitent tot ce mintea putea să îmbrăţişeze, de a schimba ca într-un joc lumea exterioară cu cea lăuntrică, de a împinge încolo şi încoace timpul şi spaţiul ca pe nişte decoruri de teatru. Aşa cum noi, membrii Confreriei, străbăteam pământul întreg, fără a ne folosi de automobile sau vapoare, aşa cum fermecam lumea zguduită de război, transformând-o într-un paradis, tot astfel aduceam în chip creator trecutul, viitorul şi imaginarul în clipa prezentă.

Şi mereu, în Suabia, la lacul Constanţa, în Elveţia şi pretutindeni, ne veneau în întâmpinare oameni care ne înţelegeau sau cel puţin ne erau recunoscători într-un anume fel pentru faptul că existam; noi, Confreria, călătoria noastră spre Soare-Răsare. Printre tramvaiele şi clădirile băncilor din Zürich,

noi am întâlnit arca lui Noe, păzită de un atelaj de câini bătrâni ce răspundeau toţi la acelaşi nume şi veniseră cu ea prin hăurile unor vremuri prozaice, mânaţi de Hans C, descendent din seminţia lui Noe, mare iubitor al artelor, iar la Winterthur, coborând o scară, am vizitat, sub cabinetul magic al lui Stoecklin, templul chinezesc unde, la picioarele unui Maja de bronz, fumegau beţişoarele din lemn de santal şi, în sunetul tremurător al gongului, regele negru cânta o delicată melodie din flaut. Apoi, la poalele muntelui numit Sonnenberg, „al Soarelui”, am dat de Suon Mali, o colonie de-a regelui din Siam, unde, musafiri înfioraţi de recunoştinţă printre statuile de piatră şi bronz ale lui Buddha, am adus jertfele noastre de licori şi fum înmiresmat.

Unul din episoadele cele mai frumoase a fost serbarea de la Bremgarten, acolo cercul magic s-a închis în jurul nostru şi ne-a strâns în puterea lui. Salutaţi de Max şi de Tilli, stăpânii castelului, l-am ascultat pe Othmar cântând Mozart la un pian de concert, în vastitatea sălii cu tavanul înalt, am fost uimiţi de parcul populat cu papagali şi de alte animale vorbitoare, ne-am oprit lângă fântâna arteziană ca s-o auzim cântând pe zâna Armida, iar capul astrologului Longus se înclina aprobator, fluturându-şi buclele negre alături de chipul fermecător al lui Heinrich von Ofterdingen. În grădină ţipau ascuţit păunii şi Ludovic stătea de vorbă, în spaniolă, cu motanul încălţat, în vreme ce Hans Resom, zguduit de câte îi fusese dat să vadă în carnavalul vieţii, jura să plece în pelerinaj la mormântul lui Carol cel Mare. A fost unul din momentele glorioase ale călătoriei noastre: adusesem cu noi talazul magiei şi el mătura totul în cale, localnicii căzură în genunchi, castelanul recită un poem inspirat din faptele noastre de amurg, vieţuitoarele pădurii, adunate în jurul castelului, se apropiaseră de ziduri şi trăgeau cu urechea, iar în apa râului peştii sclipitori pluteau în cortegii solemne şi erau ospătaţi cu prăjituri şi cu vin.

Tocmai aceste cuvinte, cele mai alese, nu pot fi povestite de fapt decât acelora ce au venit ei înşişi în atingerea cu spiritul lor; în descrierea mea, ele apar sărăcite şi probabil lipsite de noimă, însă oricine a petrecut şi a sărbătorit împreună cu noi acele zile de la Bremgarten va confirma fiecare amănunt, adăugând alte o sută, si mai frumoase încă. Întotdeauna îmi voi aminti cum, în zarea răsăritului de lună, cozile păunilor

scânteiau de pe crengile arborilor înalţi şi cum la malul umbros, printre stânci, naiadele ieşite din apă străluceau dulce-argintiu, cum uscăţivul Don Quijote, rămas singur la fântâna de sub castan, veghea în prima strajă a nopţii, pe când ultimele globuri luminoase ale artificiilor alunecau peste turnul castelului, stingându-se molcom în noaptea înseninată de lună, iar colegul meu Pablo, cu o cunună de trandafiri pe frunte, sufla în fluierul lui persan de trestie, cântând pentru tinerele fete. O, care dintre noi ar fi crezut că în curând cercul magic se va rupe iar noi, aproape toţi — şi eu de asemenea, şi eu! — ne vom rătăci iar paşii în pustiul mort al unei realităţi funcţionăreşti, aşa cum slujbaşii din birouri şi vânzătorii din prăvălii, dezmeticiţi după un chef sau după o excursie de duminică, se întorc resemnaţi ca să-şi ia de la capăt treburile mărunte de zi cu zi!

În clipele acelea nimeni dintre noi n-ar fi putut să aibă asemenea gânduri. În turnul castelului din Bremgarten parfumul florilor de liliac adia în camera mea de culcare, printre copaci auzeam râul murmurând, am ieşit pe fereastră, am coborât în noaptea adâncă beat de fericire şi de dor, m-am furişat pe lângă cavalerul străjer şi pe lângă chefliii adormiţi până la mal, la apa fremătătoare, la naiadele ce licăreau albe, iar ele mi-au îngăduit să le însoţesc acolo jos, în lumea de cristal stăpânită de o răceală selenară, unde îşi au lăcaşul şi unde se joacă, prizoniere visătoare, cu diademele şi colanele de aur din sipetele lor cu comori. Mi se părea că petrecusem luni întregi în adâncimile sticloase, iar când m-am ridicat din nou la suprafaţă şi, pătruns de răcoare în tot trupul, am înotat spre mal, fluierul de trestie al lui Pablo încă mai răsuna îndepărtat din grădini şi luna încă mai adăsta în înaltul cerului. L-am zărit pe Leo jucându-se cu doi pudeli albi, faţa lui de băieţandru inteligent strălucea de plăcere. În parc l-am descoperit pe Longus cu o carte pe genunchi, scriind pe filele de pergament semne greceşti şi ebraice: cuvinte, din ale căror litere îşi luau zborul dragoni şi se desfăşurau şerpi coloraţi. Nu m-a văzut, a continuat să picteze absorbit acel multicolor scris şerpesc şi eu am privit mult timp peste umerii lui strânşi deasupra cărţii, am văzut şerpii şi dragonii cum izvorau din şirurile de cuvinte, se rostogoleau şi se pierdeau fără sunet în desişul plin de întunericul nopţii. „Longus”, l-am chemat încet, „dragă prietene!” El nu mă auzea, îi vorbeam ca dintr-o lume depărtată,

era cu totul absorbit. Şi, retras sub arborii poleiţi de lună, păşea Anselm, ţinând în mână un iris; surâzând pierdut îşi aţintise privirea în cupa viorie a florii. În acele zile trăite la Bremgarten mi-a revenit în minte, straniu şi puţin dureros, un lucru pe care îl remarcasem de mai multe ori în cursul călătoriei noastre, fără totuşi să reflectez la el pe îndelete. Se aflau printre noi mulţi artişti, mulţi pictori, muzicieni, poeţi, se aflau acolo înflăcăratul Klingsor şi nestatornicul Hugo Wolf, laconicul Lauscher şi eminentul Brentano, însă chiar dacă aceşti artişti, sau unii dintre dânşii, erau făpturi pline de viaţă şi de farmec, totuşi personajele imaginate de ei izbuteau să fie, fără excepţie, mai vii, mai frumoase şi oarecum mai autentice şi mai reale decât înşişi poeţii şi creatorii lor. Pablo, cu fluierul său, te cucerea prin nevinovăţia şi prin bucuria de a trăi, dar autorul lui se strecura spre râu ca o umbră aproape străvezie în bătaia lunii şi căuta singurătatea. Şovăitor şi pe jumătate ameţit de băutură, Hoffman umbla de colo până colo printre oaspeţi, vorbăreţ, mărunt, ca un spiriduş, fiind şi el, ca ei toţi, o prezenţă numai în parte reală, numai în parte veritabilă, nu îndeajuns de concret, nu îndeajuns de adevărat, în timp ce arhivarul Lindhorst, care se amuza să imite un balaur, sufla foc cu fiece respiraţie şi duduia de forţă ca un automobil. L-am întrebat pe servitorul Leo de ce se întâmplă astfel, ca artiştii să ne apară uneori doar ca nişte frânturi de oameni, pe când imaginile create de ei arată atât de neîndoielnic vii. Leo se uită la mine, mirându-se de întrebarea mea. Apoi lăsă jos pudelul pe care-l ţinuse în braţe şi spuse:

„Şi cu mamele se întâmplă la fel. După ce şi-au adus pe lume copiii şi le-au dat laptele lor şi frumuseţea lor şi puterea lor, ele devin neînsemnate şi nu mai interesează pe nimeni.”

„Dar e trist”, am zis eu, fără de fapt să mă gândesc prea mult la ce auzisem.

„Cred că nu e mai trist decât toate celelalte lucruri, spuse Leo, poate că e trist şi frumos totodată. Legea vrea să fie astfel.”

„Legea? am întrebat, curios. Ce fel de lege, Leo?”

„E legea slujirii. Cine vrea să aibă viaţă lungă, trebuie să slujească. Însă cine vrea să fie stăpân, îşi scurtează zilele.”

„Atunci, de ce năzuiesc atâţia să devină stăpâni?”

„Fiindcă nu ştiu ce-i aşteaptă. Puţini sunt ce-i născuţi ca să stăpânească, aceia pot s-o facă şi să-şi păstreze voioşia şi

sănătatea. Dar ceilalţi, cei care au ajuns stăpâni numai prin ambiţie, sfârşesc cu toţii în nefiinţă.”

„În ce nefiinţă, Leo?”

„De exemplu, în sanatorii.”

N-am înţeles decât prea puţin, cu toate acestea i-am păstrat cuvintele în memorie, iar în inimă am păstrat sentimentul că acest Leo ştie o sumedenie de lucruri, că ştie probabil mai mult decât noi, ceilalţi, care în aparenţă îi eram stăpâni.

II

Desigur că fiecare dintre participanţii la această călătorie de neuitat se va fi străduit în sinea lui să priceapă ce anume îl putuse îndemna pe credinciosul nostru Leo să ne părăsească pe neaşteptate, chiar în mijlocul defileului primejdios de la Morbio Inferiore şi abia mult mai târziu am început să presimt şi să desluşesc, cel puţin în parte, adevăratul curs şi implicaţiile mai profunde ale acestui eveniment şi s-a dovedit că aventura aceasta, care aparent avea o însemnătate secundară, însă în realitate a lăsat urme adânci, dispariţia lui Leo, nu era nicidecum o întâmplare, ci o verigă în lanţul de prigoniri prin care duşmanul nostru de moarte căuta să împingă la eşec acţiunile noastre. În dimineaţa aceea rece de toamnă când s-a descoperit lipsa servitorului nostru Leo şi toate cercetările întreprinse pentru a-i da de urmă au rămas fără rezultat, cu siguranţă că n-am fost singurul care a simţit pentru prima oară în adâncul inimii un fel de bănuială a nefericirii ce avea să vină, o ameninţare a fatalităţii.

Dar, ca să nu anticipez, situaţia era următoarea: după ce străbătusem într-un marş temerar jumătate din Europa şi o parte din Evul mediu, ne stabilisem tabăra într-o vale stâncoasă, tăiată adânc în munte, un defileu sălbatic din vecinătatea graniţei cu Italia, căutându-l pe servitorul Leo care se pierduse în mod inexplicabil, şi cu cât căutarea se prelungea, cu cât se împuţina încetul cu încetul, odată cu scurgerea zilei, speranţa noastră de a-l regăsi, cu atât se simţea fiecare din noi mai pătruns de sentimentul apăsător că nu era vorba numai de dispariţia unui om îndrăgit de toată lumea şi foarte plăcut, un servitor al nostru, care fie suferise un accident sau fugise pe ascuns, fie ne fusese răpit de duşmani, ci că acesta era începutul unui război, cea dintâi prevestire a unei ofensive ce urma să se năpustească asupra noastră. Ziua întreagă, până după asfinţitul soarelui, am petrecut-o căutându-l metodic pe

Leo, cercetând defileul de la un capăt la altul şi, în vreme ce aceste strădanii ne consumau forţele şi în noi toţi creştea o senzaţie de insucces şi zădărnicie, de la o oră la alta, în chip ciudat şi neliniştitor, servitorul pierdut părea să câştige în importanţă, pierderea noastră — în gravitate. Nu numai că fiecare dintre noi, pelerinii, împreună cu toţi servitorii, bineînţeles, îl regretam pe tânărul chipeş, plăcut şi săritor, dar se părea că pe măsură ce pierderea lui se transforma într-o certitudine, el ne devenea tot mai mult de neînlocuit: fără Leo, fără chipul lui drăguţ, fără buna dispoziţie şi cântecul lui, fără entuziasmul lui pentru marele nostru proiect, până şi acest proiect părea să-şi piardă într-un fel misterios o parte din valoare.

Cu mine, cel puţin, aşa stăteau lucrurile. Până atunci, în cursul lunilor de călătorie, nu trăisem vreodată, în pofida tuturor eforturilor şi a câtorva mici dezamăgiri, nici măcar un moment de slăbiciune lăuntrică, de îndoială demnă de luat în serios; un general deprins să biruie pe câmpul de luptă, un lăstun dintr-un stol migrând spre Egipt nu putea fi mai sigur de ţinta, de menirea sa, de justificarea perfectă a acţiunilor şi năzuinţelor sale, decât eram eu în această călătorie. Acum însă, în acest loc ales de fatalitate, de-a lungul zilei albastre şi aurii de octombrie, auzind mereu chemările şi semnalele străjilor noastre, aşteptând mereu cu încordare crescândă întoarcerea unui mesager, sosirea unei veşti, pentru a fi mereu dezamăgit şi a vedea în jur feţele nedumerite ale celorlalţi, acum am simţit întâia oară în inimă un fel de tristeţe şi îndoială şi cu cât aceste simţăminte puneau mai mult stăpânire pe mine, cu atât îmi dădeam mai limpede seama nu numai că îmi pierdeam încrederea în regăsirea lui Leo, dar şi că acum totul părea a deveni alunecos şi îndoielnic, totul ameninţa a-şi pierde valoarea şi sensul: solidaritatea noastră, credinţa noastră, jurământul nostru, călătoria noastră spre Soare-Răsare, întreaga noastră viaţă.

Şi chiar de-ar fi să mă înşel când presupun că noi toţi nutream aceste sentimente, chiar de-ar fi să mă înşel astăzi în legătură cu propriile mele sentimente şi trăiri lăuntrice de atunci, atribuind în mod greşit acelei zile ceea ce în realitate am trăit cu mult mai târziu, oricum rămâne în picioare ciudăţenia cu bagajul lui Leo! Aceasta a fost într-adevăr, dincolo de orice

stări şi dispoziţii personale, ceva straniu, fantastic şi din ce în ce mai îngrijorător: încă din timpul acestei zile din defileul de la Morbio, încă în timpul căutării noastre înfrigurate, a alergării după cel dispărut, când unul, când altul dintre noi am anunţat lipsa din bagaj a câte unui lucru important, indispensabil, iar în cazul fiecărui obiect care lipsea s-a ajuns la concluzia că el trebuie să se fi aflat în bagajul lui Leo, şi în ciuda faptului că Leo nu purtase în spinare altceva decât sacul obişnuit de pânză al cărăuşilor, la fel cu toţi oamenii noştri, un singur sac printre alţi treizeci pe care îi aveam noi atunci, totuşi în acesta unul, în sacul acum pierdut, păreau să se fi adunat toate lucrurile cu adevărat importante pe care le duceam cu noi în călătoria noastră! Şi chiar dacă, în virtutea unei slăbiciuni omeneşti unanim cunoscute, obişnuim să exagerăm însemnătatea unui obiect în clipa când îi observăm lipsa, socotindu-l mai necesar decât cele pe care le avem la îndemână, şi cu toate că, de fapt, unele din acele obiecte a căror pierdere ne-a neliniştit atât de mult atunci în defileul de la Morbio fie că au ieşit la iveală după aceea, fie că până la urmă, s-au dovedit a fi mai puţin indispensabile decât crezusem, rămâne totuşi adevărat, din păcate, că a trebuit să constatăm atunci, cu îndreptăţită îngrijorare, pierderea unui şir întreg de lucruri de o extremă importanţă.

Apoi, încă ceva ieşit din comun şi neliniştitor: obiectele declarate pierdute, indiferent dacă aveau să se regăsească ulterior sau nu, s-au ordonat într-o clasificare după însemnătatea lor şi, treptat, dintre cele pe care le crezusem definitiv pierdute, s-au găsit din nou în bagajele noastre tocmai acelea de a căror absenţă ne simţisem grav păgubiţi, în fond fără temei, înşelându-ne profund asupra valorii lor. Da, e momentul să spun cât se poate de clar pe nume unui fapt esenţial şi absolut inexplicabil: în continuarea călătoriei s-a dovedit, spre ruşinea noastră, că toate uneltele, obiectele de preţ, hărţile şi documentele rătăcite nu ne erau câtuşi de puţin indispensabile, se părea chiar că fiecare dintre noi ar fi făcut uz de întreaga sa fantezie pentru a se convinge că suferisem pierderi cumplite şi de neînlocuit, că fiecare îşi dăduse osteneala să prezinte ca pierdut şi să deplângă acel lucru care lui i se părea a fi cel mai important: unul — paşapoartele, unul — hărţile, unul — acreditivul către calif, ba unul, ba altul câte

ceva. Iar la sfârşit, după ce, rând pe rând, ne-am dat seama că lucrurile socotite pierdute sau nu se pierduseră niciodată, sau fuseseră neimportante şi de prisos, n-a mai rămas în discuţie decât un singur obiect de preţ, un document de importanţă inestimabilă, pur şi simplu fundamental şi de care, într-adevăr, nu ne puteam lipsi. Fusese realmente şi definitiv pierdut — însă acum se punea întrebarea dacă documentul respectiv, dispărut odată cu servitorul Leo, chiar se aflase în bagajul nostru, iar asupra acestui punct părerile noastre se băteau cap în cap. Dacă în legătură cu înalta valoare a documentului şi răul ireparabil produs de pierderea sa exista unanimitate de opinii, în schimb numai câţiva dintre noi (printre care şi eu) îndrăzneau să afirme fără ezitare că luasem documentul cu noi la plecarea în călătorie. Unii voiau să ne încredinţeze că existase, ce-i drept, ceva de acest fel în sacul de pânză al lui Leo, dar nu fusese nicidecum documentul original ci, fireşte, o copie; alţii erau convinşi şi puteau să jure că nimeni nu se gândise măcar o clipă să ia la drum documentul propriu-zis ori vreo copie şi că, fără îndoială, aceasta ar fi însemnat să facem de ocară însuşi rostul călătoriei noastre. De aici s-au născut dispute înfierbântate şi în continuare s-a constatat că şi în ce priveşte locul unde se putea găsi originalul (făcând acum abstracţie de copia pe care noi am fi posedat-o şi am fi pierdut-o sau nu) se rosteau cu insistenţă opinii diverse ce se contraziceau reciproc. Documentul, susţineau unii, ar fi fost predat spre păstrare autorităţilor din Kyffhäuser. Nu, spuneau alţii, fusese depus într-o urnă funerară, şi anume în aceea care adăpostea cenuşa maestrului nostru defunct. Absurd, se ridicau alte voci, epistola Confreriei fusese compusă de maestru în scrierea simbolică originară, numai de el ştiută, şi din porunca lui fusese arsă odată cu cadavrul maestrului, iar interesul pentru această epistolă străveche n-are niciun temei, întrucât ea n-ar fi putut fi descifrată de niciun ochi omenesc, după moartea maestrului; în schimb era neapărat necesar să se dea de urma celor patru (alţii ziceau: şase) traduceri ale epistolei, ce fuseseră întocmite încă în timpul vieţii maestrului şi sub supravegherea lui. Ar fi existat, aşa umbla vorba, o traducere chineză, una greacă, una ebraică şi una latină, care fuseseră puse la loc sigur, în cele patru capitale din vechime. S-au făcut auzite încă multe alte afirmaţii şi păreri, unii îşi susţineau cu îndărătnicie punctele de vedere, alţii se

lăsau convinşi de câte un argument contrar, apoi îndată de câte unul, schimbându-şi iar, în scurtă vreme, opinia pe care abia o îmbrăţişaseră. Într-un cuvânt, începând de atunci, din grupa noastră au dispărut sentimentul de siguranţă şi armonia, deşi marea idee a Confreriei continua să ne ţină laolaltă.

Ah, ce bine îmi amintesc de primele controverse! Ele reprezentau ceva atât de nou şi nemaiauzit în Confreria noastră, a cărei unitate fusese până atunci indestructibilă. Purtau, la început cel puţin, pecetea respectului şi a politeţei, iniţial n-au dus nici la violenţe fizice, nici la imputări sau ofense personale; deocamdată mai apăream în faţa lumii întregi ca o familie strâns unită şi de nedespărţit. Şi acum îmi răsună în urechi glasurile şi văd tabăra noastră, unde s-a iscat cea dintâi dintre aceste dezbateri şi văd cum printre chipurile neobişnuit de grave pluteau în cădere lină, ici şi colo, frunzele tomnatic-aurii, văd una oprită din zbor pe genunchiul cuiva, alta pe o pălărie. Ah, iar eu ascultam, mă simţeam tot mai trist şi înspăimântat şi, în mijlocul atâtor păreri contradictorii, continuam, în adâncul inimii mele, să fiu pe deplin sigur, deznădăjduit de sigur, că am dreptate când cred că în sacul lui Leo se aflase originalul, documentul autentic, epistola străveche a Confreriei, care dispăruse şi se pierduse o dată cu el. Oricât m-ar fi mâhnit această convingere, ea era totuşi o convingere, avea stabilitate şi îţi oferea o siguranţă. Ce-i drept, pe atunci mă gândeam că mi-ar place să-mi schimb această convingere cu o alta mai optimistă. Abia mai târziu, după ce îmi pierdusem convingerea mea cea tristă, devenind accesibil oricăror opinii posibile, mi-am dat seama cât de preţioasă fusese convingerea mea. Însă văd că întâmplările de atunci nu se pot istorisi în felul acesta. Dar, la urma urmei, în ce fel ar putea fi istorisite aceste întâmplări, această poveste a unei înfrăţiri sufleteşti unice, a unei existenţe atât de minunat înălţate şi pline de ardoare? Fiind unul dintre ultimii supravieţuitori ai camaraderiei noastre, aş dori nespus să pot salva măcar o frântură din amintirea cauzei noastre măreţe; îmi închipui că aş fi slujitorul bătrân ce a supravieţuit unuia dintre paladinii lui Carol cel Mare, păstrând în memorie un şir de fapte strălucite şi de minunăţii ale căror imagini şi aducere aminte se vor stinge împreună cu el, dacă nu va izbuti să transmită ceva din ele posterităţii, prin cuvânt ori prin chip zugrăvit, prin povestire sau cântec. Dar cum oare, prin ce

meşteşug ar fi realizabil acest lucru, cum ar deveni cu putinţă de relatat istoria călătoriei noastre spre Soare-Răsare? Nu ştiu. Chiar numai acest modest început, această încercare la care am pornit cu cele mai bune intenţii, mă conduce într-o nemărginire de nepătruns. Am dorit pur şi simplu să încerc a aşterne pe hârtie ceea ce îmi rămăsese în minte din desfăşurarea călătoriei noastre spre Soare-Răsare şi diferitele ei amănunte, nimic nu mi se părea mai lesne. Şi iată că abia dacă am reuşit să relatez câte ceva, căci m-am împotmolit la episodul dispariţiei lui Leo şi, în loc de o ţesătură, ţin în mâini un caier cu o mie de fire înnodate, astfel încât o sută de mâini ar avea de muncit ani de zile ca să descâlcească şi să-l pună în ordine, chiar dacă firele n-ar fi atât de teribil de fragile cum sunt şi nu ţi s-ar rupe între degete, îndată ce prinzi un capăt şi încerci să tragi de el cu băgare de seamă.

Pot să-mi imaginez că orice istoriograf întâmpină o situaţie asemănătoare când începe să consemneze evenimentele unui interval de timp şi nu vrea să denatureze adevărul. Unde se află centrul evenimentelor, acel ceva la care ele se raportează şi care le adună într-un mănunchi? Ca să rezulte ceva ce se poate numi conexiune sau cauzalitate sau sens, pentru ca măcar ceva din ceea ce există pe pământ să devină posibil de povestit, istoriograful e obligat să inventeze monade: un erou, un popor, o idee, şi să pună pe seama acestor monade inventate de el toate lucrurile care în realitate s-au produs în anonimat.

Dar dacă e deja atât de dificil să povesteşti un număr de evenimente real petrecute şi certificate, este cu atât mai dificil în cazul meu, deoarece aici totul devine îndoielnic; de îndată ce vrei să-l cercetezi mai îndeaproape, totul îţi scapă printre degete şi se destramă cum s-a destrămat solidaritatea noastră, cea mai puternică din lume. Nicăieri nu există o monadă, un centru, punctul în jurul căruia se învârte roata.

Călătoria noastră spre Soare-Răsare şi colectivitatea pe care ea se întemeia, Confreria, au reprezentat esenţialul, singurul lucru important în viaţa mea, ceva în comparaţie cu care propria mea persoană îmi apărea total neglijabilă. Iar acum când doresc să exprim în cuvinte şi să păstrez esenţialul acesta, ori cel puţin o parte din el, văd că totul nu e decât o învălmăşeală de imagini transformate în cioburi şi risipite, care s-au oglindit în ceva, iar acest ceva este eul meu şi acest eu, această oglindă, se

dovedeşte a fi, ori de câte ori încerc să-l examinez, un nimic, marginea transparentă a unei suprafeţe de sticlă. Pun condeiul jos, de fapt cu intenţia şi speranţa de a continua mâine sau altădată, mai degrabă de a o lua iarăşi de la început, însă dincolo de intenţie şi de speranţă, dincolo de pornirea mea nestăvilită de a spune povestea noastră, se ascunde o îndoială de moarte. Este îndoiala care a mijit pentru prima dată în ziua când îl căutam pe Leo, în defileul de la Morbio. Această îndoială pune nu numai întrebarea: „Este oare povestea ta cu putinţă de istorisit?” Ea mai pune şi întrebarea: „A fost ea oare cu putinţă de trăit?” Ne amintim de atâtea exemple, chiar şi de combatanţi din războiul mondial, care, având la dispoziţie rapoarte oficiale, relatări pe deplin confirmate, totuşi, uneori au căzut pradă acestor îndoieli.

III

De când am scris cele de mai înainte, am dat ocol încă şi încă o dată în gând proiectului meu, încercând să descopăr o cale de a-l aborda. Nu am găsit nicio soluţie, rătăcesc mai departe în haos. Dar mi-am promis mie însumi să nu renunţ, iar în clipa când am făcut acest legământ, o amintire fericită m-a mângâiat ca o rază de soare. Căci un simţământ asemănător, mi-am adus eu aminte, foarte asemănător cu cel de acum, am nutrit în inima mea pe când porneam în marea noastră expediţie: şi atunci doream să întreprindem ceva aparent imposibil, şi atunci s-ar fi zis că mărşăluim în beznă şi fără direcţie precisă, n-aveam niciun fel de perspectivă şi, cu toate acestea, mai puternică decât orice realitate sau probabilitate, ne strălucea în inimi credinţa în sensul şi necesitatea acţiunilor noastre. Ca un fior îmi străbătu inima ecoul acelei emoţii şi pe durata de o clipă a acestui fior, totul fu inundat de lumină, totul mi se păru iar posibil.

Orice ar fi să se întâmple, am hotărât să nu mă dau bătut. Chiar dacă va trebui să reiau de zece, de o sută de ori povestea mea, aceasta care nu poate fi istorisită, şi dacă de fiecare dată voi ajunge în faţa aceluiaşi abis, ei bine, o voi lua de o sută de ori de la început; iar dacă nu voi putea recompune imaginile într-un întreg plin de sensuri profunde, atunci voi face să dăinuie, cât mai fidel cu putinţă, fiecare din frânturile disparate. Şi în strădaniile mele voi avea mereu în minte, atât cât mai este posibil în ziua de astăzi, cel dintâi principiu al vremurilor noastre glorioase: niciodată nu-mi voi face calcule, niciodată nu mă voi lăsa orbit de motivele invocate de raţiune, voi şti şi nu voi uita nicio secundă că între credinţă şi aşa-numita realitate, mai puternică este cea dintâi. Intre timp, sunt obligat să recunosc, am recurs şi la o tentativă de a mă apropia de ţelul meu pe o cale practică şi raţională. Am vizitat un prieten din adolescenţă care locuieşte aici în oraş şi conduce un ziar. Se

numeşte Lukas, a luptat în războiul mondial şi a scris despre el o carte ce trezeşte mult interes cititorilor. Lukas m-a primit cu prietenie, era evident că se bucură să-şi reîntâlnească un fost camarad de şcoală. Am avut cu el două convorbiri destul de lungi.

M-am străduit să-l fac a înţelege ce anume mă preocupă. De la bun început am renunţat la orice ocolişuri. I-am spus deschis că fusesem unul dintre participanţii la acea mare acţiune de care presupuneam că şi el va fi auzit, aşa-numita „călătorie spre Soare-Răsare" sau expediţia Confreriei sau cum va fi fost intitulată pe atunci în comentariile publice marea noastră acţiune. O, da, zâmbi el cu ironie amabilă, cu siguranţă că îşi amintea de povestea cu pricina, în cercul lui de prieteni episodul acela bizar fusese botezat, poate cu oarecare lipsă de respect, „cruciada copiilor". În cercurile lui această mişcare n-a prea fost luată în serios, fiind întrucâtva asimilată cu un curent teosofic, ori cu o organizaţie ce milita pentru înfrăţirea între popoare, în tot cazul, unele succese ale acţiunii noastre au produs perplexitate, ştirile despre traversarea îndrăzneaţă a Suabiei superioare, despre triumful de la Bremgarten, despre predarea satului lunii de la Tessin au fost citite cu emoţie, iar unii au reflectat un timp la posibilitatea de a devia mişcarea, pentru a o pune în serviciul politicii republicane. Ce-i drept, se pare că după aceea toată povestea a murit de la sine, mai mulţi dintre foştii conducători au părăsit organizaţia, oarecum jenându-se şi nemaivoind să-şi amintească de ea, veştile au apărut tot mai sporadic şi s-au contrazis într-un mod din ce în ce mai ciudat, astfel încât în cele din urmă totul a fost clasat şi dat uitării, cum se întâmplase cu atâtea mişcări excentrice, de nuanţă politică, religioasă ori artistică, ale acelor ani de după război. Doar atunci s-au ivit atâţia profeţi, au răsărit din pământ atâtea societăţi secrete ce proclamau speranţe şi pretenţii mesianice, pentru ca apoi să dispară fără urmă.

Mă rog, punctul lui de vedere era clar, era punctul de vedere al unui sceptic binevoitor. În acelaşi fel ca Lukas vor fi gândit despre Confrerie şi călătoria ei spre Soare-Răsare toţi cei ce au auzit povestindu-se despre ea, însă n-au trăit personal experienţa. Nu ţineam deloc să-l convertesc pe Lukas, totuşi i-am dat câteva informaţii, rectificând cele ştiute de el. I-am spus că, de pildă, Confreria noastră n-a fost în niciun caz un fenomen

al perioadei postbelice şi că ea parcursese întreaga istorie a lumii, pe un traseu din când în când subteran, într-adevăr, dar niciun moment întrerupt, că şi anumite faze ale războiului mondial nu fuseseră altceva decât etape ale îndelungatei istorii a Confreriei noastre, apoi că Zoroastru, Lao Zi, Platon, Xenophon, Pitagora, Albertus Magnus, Don Quijote, Tristram Shandy, Novalis, Baudelaire se număraseră printre fondatorii şi membrii Confreriei noastre. La toate acestea el zâmbi cu zâmbetul la care mă aşteptasem.

„Perfect, am spus, eu n-am venit aici ca să-ţi dau dumitale lecţii, ci ca să învăţ de la dumneata. Dorinţa mea cea mai fierbinte este să scriu nu istoria Confreriei (nicio întreagă armată de erudiţi redutabili n-ar fi în stare de aşa ceva), ci pur şi simplu să istorisesc povestea călătoriei noastre. Numai că nu izbutesc nici măcar să abordez subiectul. Motivul nu stă în aptitudinile literare, pe acestea socot că le posed, fiind, de altfel, total lipsit de ambiţii în această privinţă. Nu, de altceva e vorba, şi anume: realitatea pe care eu şi camarazii mei am trăit-o împreună cândva nu mai există şi, cu toate că amintirile legate de ea reprezintă lucrul cel mai de preţ şi mai viu pe care îl deţin, totuşi ele par atât de îndepărtate, într-atât sunt făcute din altă substanţă, încât parcă s-ar fi petrecut pe alte planete, în alte milenii, sau ar fi fost nişte vise plăsmuite de febră.”

„Cunosc asta! exclamă înviorat Lukas şi abia acum discuţia noastră începu să-l intereseze. O, ce bine cunosc asta! Vezi, exact aşa mi s-a întâmplat şi mie cu experienţa războiului. Credeam că l-am trăit temeinic, cu claritate extremă, eram atât de plin de imagini, încât mi se părea că sunt gata să explodez, pe bobina de film din creierul meu aş fi zis că s-au înfăşurat o mie de kilometri de peliculă, dar când m-am aşezat la masa de scris, pe un scaun, lângă o masă, sub un acoperiş, cu un condei în mână, atunci satele rase de pe faţa pământului şi pădurile nimicite, focul concentrat de artilerie ce făcea pământul să se zguduie ca la cutremur, amestecul de mizerie şi grandoare, de frică şi bravură, de capete şi pântece spintecate, de panică în faţa morţii şi umor negru, toate acestea se retrăseseră la o distanţă incomensurabilă, erau trăite numai în vis, nu aveau legătură cu nimic şi nu puteau fi nicidecum atinse. Totuşi, după cum ştii, eu mi-am scris până la urmă cartea despre război, care acum e mult citită şi comentată. Însă, vezi dumneata, eu cred că

nici zece asemenea cărţi, fiecare de zece ori mai bună şi mai convingătoare decât a mea, nu pot da celui mai bine intenţionat dintre cititori nici cea mai palidă idee despre război dacă acest cititor n-a trăit el însuşi războiul. Şi nu sunt atât de mulţi cei care l-au trăit. Chiar dintre cei ce au „trecut „prin el, nici pe departe nu l-au trăit cu toţii. Şi admiţând că l-ar fi trăit într-adevăr mulţi, iată că, după aceea, l-au uitat. Poate că după foamea de evenimente omul nu are o alta mai puternică decât foamea de uitare.”

El tăcu. Arăta parcă însingurat şi cufundat în sine, cuvintele lui erau o confirmare a propriilor mele experienţe şi gânduri.

După un timp l-am întrebat încetişor:

„Şi totuşi cum ai avut puterea să scrii cartea?”

Întors din gândurile sale, a stat o clipă să reflecteze.

„Am avut puterea, spuse el, fiindcă era necesar. Trebuia sau să scriu cartea sau să mă înec în deznădejde, era unica posibilitate să mă salvez de neant, de haos, de sinucidere. Sub această presiune am scris cartea şi ea mi-a adus salvarea aşteptată, pur şi simplu pentru că a fost scrisă, indiferent cât de bună sau de proastă ar fi. Acesta a fost cel dintâi lucru, de fapt principalul. Şi apoi: scriind, nu m-am putut gândi nicio secundă la alţi cititori în afară de mine însumi sau cel mult, când şi când, la câte un camarad de pe front, unul apropiat, şi anume, în asemenea cazuri, nu la supravieţuitori m-am gândit, ci de fiecare dată la cei ce pieriseră în război. În timp ce scriam eram un bolnav torturat de febră sau un nebun, înconjurat de trei, patru morţi cu trupurile ciopârţite — astfel s-a născut cartea mea.”

Şi brusc zise — şi aceasta a fost încheierea primei noastre convorbiri:

„Scuză-mă, nu mai pot vorbi despre lucrurile astea. Nu, niciun singur cuvânt. Nu pot, nu vreau. La revedere.”

Mă împinse spre uşă.

La cea de-a doua întâlnire devenise din nou calm şi detaşat, avea din nou acel zâmbet uşor ironic, însă părea să-mi ia în serios dificultăţile şi să le înţeleagă destul de bine. Mi-a dat câteva sfaturi care, într-o oarecare măsură, mi-au şi fost de folos. Iar la sfârşitul acestei convorbiri, a doua şi ultima, mi-a spus, parcă în treacăt:

„Ascultă, dumneata revii într-una la episodul cu acel servitor

Leo, asta nu-mi place, mi se pare că acolo te loveşti de un obstacol. Eliberează-te, aruncă-l peste bord pe Leo, el pare că ameninţă să devină o idee fixă pentru dumneata."

Am încercat să-i răspund că fără idei fixe nu se pot scrie cărţi, dar nu m-a ascultat. În schimb mă intimidă cu o întrebare absolut neaşteptată:

„Şi îl chema sigur Leo?"

Fruntea mi se îmbrobonă de sudoare.

„Da, desigur, am răspuns, bineînţeles că îl chema Leo."

„Era prenumele lui?"

Am rămas mut.

„Nu, prenumele era… îl chema… nu mai ştiu, am uitat. Leo era numele lui de familie, noi toţi nu-i spuneam vreodată altfel."

În timp ce eu mai vorbeam încă, Lukas luase de pe masa lui de scris o carte groasă şi întorcea paginile. Cu o repeziciune uluitoare găsi ceea ce căuta şi îşi ţinu degetul apăsat într-un anume loc din cartea deschisă. Era o carte de adrese, iar acolo unde se oprise degetul lui stătea scris numele Leo.

„Ia uită-te, râse el, aici avem deja un Leo. Leo, Andreas, Seilergraben 69 A. E un nume rar, poate că omul ştie ceva despre Leo al dumitale. Du-te acolo, posibil ca persoana asta să-ţi poată spune ce ai nevoie. Eu nu pot să-ţi spun. Timpul meu e drămuit, scuză-mă, te rog, mi-a făcut mare plăcere."

Am închis uşa în urma mea, zăpăcit de uimire şi emoţie. Lukas avea dreptate, nu mai aveam ce să caut la el.

Chiar în aceeaşi zi m-am dus la adresa respectivă, în Seilergraben, am căutat casa şi m-am interesat de domnul Andreas Leo. Locuia într-o cameră la etajul al treilea, seara şi duminica era uneori acasă, în cursul zilei mergea la lucru. Am întrebat ce meserie avea. Mi se răspunse că se ocupa de una şi de alta, se pricepea la tăiatul unghiilor, pedichiură şi masaj, prepara alifii vindecătoare şi recomanda tratamente cu ierburi; în perioadele proaste, când nu se înghesuiau clienţii, se mulţumea câteodată să dreseze sau să tundă câini. Plecând, am luat hotărârea ca mai bine să renunţ a-l vizita pe bărbatul acesta, sau măcar să nu-i dezvălui intenţiile mele. Totuşi, o mare curiozitate mă îmboldea să dau ochii cu el. De aceea, în zilele următoare am ţinut casa sub observaţie, făcând dese plimbări prin apropiere, iar astăzi mă voi duce din nou, căci până acum n-am reuşit să văd cum arată Andreas Leo. Ah, toată povestea

mă împinge la disperare şi în acelaşi timp mă face fericit, sau cel puţin mă incită, mă ţine în tensiune, mă îndeamnă să acord iarăşi importanţă persoanei şi vieţii mele, ceea ce în ultima vreme nu se mai întâmplase.

Nu e exclus să aibă dreptate terapeuţii şi psihologii care susţin că toate acţiunile umane derivă din impulsuri egoiste. Mărturisesc că nu înţeleg foarte bine de ce între faptele unui om care slujeşte o viaţă întreagă unei cauze, care îşi neglijează plăcerile şi prosperitatea, sacrificându-se pentru ceva anume, şi cele ale unuia care face comerţ cu sclavi sau cu muniţie şi obţine venituri frumoase, ducând un trai confortabil, ar trebui aşezat semnul egalităţii; însă fără îndoială că în disputa cu un asemenea psiholog aş fi imediat pus la colţ şi mi s-ar demonstra că greşesc, fiindcă psihologii sunt nişte fiinţe care au mereu ultimul cuvânt. Din partea mea pot să aibă dreptate. Atunci înseamnă că toate lucrurile pe care eu le-am socotit bune şi frumoase şi cărora eu le-am adus sacrificii au fost numai un scop al dorinţelor mele egoiste. De altfel, în ce priveşte planul meu de a scrie un fel de istorie a călătoriei spre Soare-Răsare, eu chiar desluşesc egoismul tot mai limpede, pe zi ce trece: mai întâi mi s-a părut că m-aş lansa într-o muncă anevoioasă, în serviciul unicei cauze nobile, însă treptat îmi dau seama că nici eu, cu notele mele de călătorie, nu urmăresc altceva decât domnul Lukas cu cartea lui de război, şi anume să-mi salvez viaţa, dându-i iarăşi un sens.

Numai dacă aş întrezări o cale! Numai dacă aş avansa, fie şi cu un singur pas!

„Aruncă-l peste bord pe Leo, eliberează-te de Leo”, îmi spusese Lukas. La fel de bine aş putea să-mi arunc peste bord capul sau stomacul şi să mă eliberez de ele!

Bunule Dumnezeu, dă-mi o mână de ajutor!

IV

Acum situaţia s-a schimbat din nou, iar eu nu ştiu încă dacă această schimbare este de fapt favorabilă planului meu sau nu, însă am trăit ceva, mi s-a întâmplat ceva la care nu m-aş fi aşteptat niciodată… sau nu, oare nu aşteptasem totuşi întâlnirea aceea, n-o presimţisem, nu sperasem într-însa şi, în aceeaşi măsură, nu mă temusem de ea? Da, aşa fusese. Cu toate acestea, ea a rămas miraculoasă şi parcă de necrezut.

M-am dus în câteva rânduri, de douăzeci de ori sau şi mai des, în Seilergraben, la ceasurile ce mi se păreau potrivite, purtându-mi agale paşii prin faţa casei cu numărul 69, ultimele dăţi spunându-mi stăruitor în gând: „Acum încerc pentru ultima oară şi, dacă nu reuşesc, nu mă mai întorc aici”. Ei bine, totuşi mă întorceam mereu, iar alaltăieri seara dorinţa mi s-a împlinit. O, şi cum mi s-a împlinit!

Pe când mă apropiam de casa a cărei tencuială de un verde cenuşiu am privit-o adesea, astfel încât îi cunoşteam deja fiecare crăpătură şi crestătură, am auzit de la una din ferestrele de sus un fluierat ce relua melodia unui cântecel sau a unui dans, a unui refren la modă. Încă nu ştiam despre ce era vorba, dar mi-am încordat auzul, acele sunete m-au făcut atent şi în mine o amintire părea că începe să se trezească din somn. Era o muzică banală însă cel ce fluiera se pricepea să moduleze cu buzele lui tonalităţi minunat de dulci, uşoare şi graţioase ca o respiraţie, răsunând la fel de pure, de prietenoase şi fireşti ca nişte triluri de pasăre. Stăteam să ascult, fermecat şi totodată ţintuit de o ciudată strângere de inimă, însă fără vreun gând anume sau, dacă totuşi aveam vreunul, era acela că omul care ştia să fluiere astfel trebuia să fi fost o fiinţă foarte fericită şi foarte atrăgătoare. Minute în şir am rămas locului, în mijlocul străzii, fascinat, ascultând cu lăcomie. Un bătrânel cu faţa suptă, de om bolnav, trecu pe lângă mine şi, când mă văzu încremenit acolo întinse şi el urechea, o clipă numai, pe urmă porni iar la drum,

dăruindu-mi din mers un surâs plin de înţelegere, privirea lui bătrânească, înfrumuseţată de înţelepciune, spunea cam aşa: „Da, stai şi ascultă, omule, asemenea fluierat nu auzi în fiecare zi.” Privirea bătrânului îmi înseninase cugetul şi îmi părea rău că se duce în drumul lui. Dar în aceeaşi secundă mi-am dat seama că acest fluierat însemna împlinirea tuturor dorinţelor mele, că omul care fluiera nu putea fi altul decât Leo.

Deşi se înserase, la nicio fereastră nu ardea încă lumina. Melodia cu variaţiunile ei naive ajunsese la capăt, se făcuse linişte. „Acum are să aprindă lumina în cameră”, am gândit eu, însă casa rămase învăluită în întuneric. Şi atunci am auzit sus zgomotul unei uşi, după aceea am auzit şi paşi pe scară, poarta s-a deschis încetişor, lăsând pe cineva să iasă, iar omul păşea la fel cum fluierase mai înainte: avea un mers uşor, jucăuş, însă ferm, sănătos şi tineresc. Cel ce mergea astfel era un bărbat nu prea înalt, dar foarte zvelt, cu capul descoperit şi acum presimţirea mea se transformă în certitudine: era Leo, nu numai Leo cel din cartea de adrese, era Leo însuşi, dragul nostru tovarăş de călătorie şi servitor Leo, care odinioară, cu zece ani sau mai mult în urmă, ne provocase atâta mâhnire şi confuzie prin dispariţia sa. În clipa celei dintâi bucurii şi uimiri am fost gata să-l strig. Apoi mi-a venit în minte, abia acum, că şi pe vremuri, în călătoria noastră spre Soare-Răsare, îl auzisem de nenumărate ori fluierând. Erau sunetele de altădată, dar cât de straniu schimbate îmi vibrau în auz! O senzaţie de durere îmi pătrunse de-a curmezişul inima, ca o tăietură: o, cum deveniseră toate altfel de atunci, cerul, văzduhul, anotimpurile, visele, somnul, ziua şi noaptea! Ce profund şi ce înspăimântător se schimbase totul pentru mine, dacă o melodie fluierată de cineva, cadenţa unui pas familiar, ce nu făceau decât să-mi amintească de trecutul pierdut, mă puteau lovi astfel în străfundurile fiinţei mele, îmi adu-ceau atâta alinare şi atâta durere!

Bărbatul trecu pe lângă mine, foarte aproape, cu capul descoperit, pe care şi-l purta mlădios şi plin de voioşie, cu gâtul gol, ieşind din cămaşa albastră, descheiată la guler, silueta lui plăcută şi înviorătoare pluti parcă, abia auzit, pe tălpi subţiri de sandale ori pantofi de sport, în lungul străduţei peste care coborâse de acum seara. L-am urmărit fără niciun fel de intenţie, cum aş fi putut să nu-l urmăresc! Umbla în lungul străduţei şi, oricât de uşor, de sprinten şi de tineresc i-ar fi fost

mersul, el era totuşi noptatic, avea rezonanţa crepusculului, se împrietenise şi se contopea cu acel ceas, cu zgomotele înăbuşite ce răzbăteau din inima oraşului, cu lumina palidă a primelor felinare care tocmai se aprinseseră.

În părculeţul de lângă intrarea bisericii Sf. Paul, se abătu din drum, dispărând printre tufişurile înalte, rotunde, iar eu m-am grăbit, ca nu cumva să-i pierd urma. Iată-l din nou, hoinărind agale pe sub tufele de liliac şi salcâm. Aleea şerpuia în două curbe prin petecul acela de pădurice; la marginea covorului de iarbă se aflau câteva bănci. Aici, sub copaci, se întunecase de-a binelea. Leo trecu pe lângă prima bancă, unde stătea o pereche de îndrăgostiţi, banca următoare era liberă, aici se aşeză, se sprijini de rezemătoare, îşi lăsă capul pe spate şi o vreme privi frunzişul şi norii de deasupra. Apoi dădu la iveală dintr-un buzunar al hainei o cutie mică, rotundă, o cutie de metal alb, o aşeză lângă el pe bancă, îi deşurubă capacul şi începu să scoată ceva dintr-însa, fără grabă, să bage în gură şi să mănânce cu vădită plăcere. În tot acest timp, eu mă plimbasem încolo şi încoace la intrarea în alee; acum m-am apropiat de banca lui şi m-am aşezat la celălalt capăt. El ridică fruntea, mă privi drept în faţă cu ochii săi cenuşii luminoşi şi continuă să mănânce. Erau fructe uscate, câteva prune şi jumătăţi de caisă. Le culegea una după alta cu două degete, le apăsa şi le pipăia puţin pe fiecare, le băga în gură şi mesteca îndelung, delectându-se. Trecu o bună bucată de vreme până când o luă şi o înghiţi pe ultima. Acum închise cutia la loc şi o strecură în buzunar, îşi rezemă spinarea de bancă şi întinse picioarele, cât erau de lungi; acum puteam vedea că pantofii lui de pânză aveau tălpile din sfoară împletită.

„În noaptea asta are să plouă”, vorbi el deodată şi nu mi-am dat seama, oare către mine sau către el însuşi.

„Tot ce se poate”, am spus eu puţin tulburat, căci, chiar dacă până acum nu mă recunoscuse după înfăţişare şi mers, se putea întâmpla, mai bine zis mă aşteptam, fiind aproape sigur, ca de astă dată să-mi recunoască vocea.

Dimpotrivă însă, el nu mă recunoscu, nici măcar după voce, şi cu toate că aceasta corespundea dorinţei mele dintru început, nu mă puteam împiedica să simt o profundă dezamăgire. Leo nu mă recunoştea. În vreme ce, în cei zece ani care trecuseră, el însuşi rămăsese acelaşi şi, pare-se, nu îmbătrânise deloc, în

cazul meu alta era situaţia, alta şi tristă.

„Ştiţi să fluieraţi atât de frumos, i-am zis, v-am auzit mai înainte acolo, în Seilergraben. Mi-a plăcut foarte mult. Trebuie să vă spun că eu am fost muzician, cu ani în urmă."

„Muzician? făcu el prietenos. E o meserie frumoasă. Aţi renunţat la ea?"

„Da, pentru moment. Mi-am vândut şi vioara."

„Aşa? Mare păcat. Sunteţi în impas? Vreau să spun, la urma urmei, vă e foame? Eu mai am câte ceva de mâncare pe acasă, mai am şi câteva mărci în buzunar."

„Ah, nu, m-am grăbit să-i răspund, nu asta voiam să spun. Trăiesc în condiţii foarte bune, am mai mult decât îmi trebuie. Însă vă mulţumesc frumos, e cât se poate de drăguţ din partea dumneavoastră că vreţi să mă invitaţi. Nu întâlneşti aşa de des oameni drăguţi."

„Credeţi? În sfârşit, e posibil. Oamenii sunt diferiţi şi adesea destul de ciudaţi. Şi dumneavoastră sunteţi ciudat."

„Eu? De ce?"

„Uite, fiindcă aveţi bani destui şi totuşi vă vindeţi vioara! Oare nu mai găsiţi nicio bucurie în muzică?"

„Ba da. Însă uneori se întâmplă ca un om să piardă bucuria pe care i-o producea un anume lucru, care mai înainte i-a fost drag. Se întâmplă ca un muzician să-şi vândă vioara ori s-o spargă de perete sau ca un pictor să-şi ardă într-o bună zi toate tablourile. N-aţi mai auzit de aşa ceva?"

„Da, bineînţeles. Atunci e din disperare. Asta se întâmplă. Am cunoscut chiar două persoane care s-au sinucis. Există şi oameni săraci cu duhul. Pe unii pur şi simplu nu poţi să-i ajuţi. Dar dumneavoastră cu ce vă ocupaţi acum, dacă nu mai aveţi vioara?"

„Ah, cu una, cu alta. De fapt, nu cu prea multe, nu mai sunt tânăr, mă şi îmbolnăvesc destul de des. Însă de ce vorbiţi mereu de vioara asta? Doar nu e chiar aşa de importantă."

„De vioară? Pentru că m-am gândit la regele David."

„Cum? La regele David? Ce are acela de-a face cu vioara mea?"

„Şi el a fost muzician. Pe când era foarte tânăr îi cânta regelui Saul şi uneori îl făcea să-şi uite supărarea. Iar după aceea a devenit rege el însuşi; un rege din aceia mari şi plini de griji, cu tot soiul de toane şi necazuri. A purtat coroană şi a dus

războaie şi alte lucruri din astea, a făcut şi câteva josnicii sadea şi a câştigat mare faimă. Dar, când mă gândesc la povestea lui, cel mai frumos dintre toate mi se pare tânărul David cu harfa şi cum cânta el pentru bietul Saul şi cred că ar trebui să regretăm faptul că mai târziu a devenit rege. Era mult mai fericit şi mai frumos, pe când nu era decât un cântăreţ."

„Sigur că da, am exclamat, aprinzându-mă puţin. Sigur că atunci era mai tânăr şi mai frumos şi mai fericit, dar omul nu rămâne veşnic tânăr, iar David al dumneavoastră ar fi îmbătrânit oricum cu timpul şi s-ar fi urâţit şi ar fi avut mai multe griji pe cap, chiar dacă ar fi rămas cântăreţ. În schimb a devenit marele David, a înfăptuit ce se ştie şi şi-a compus psalmii. Viaţa nu e doar un joc!"

Acum, Leo se ridică şi îşi luă rămas bun.

„Se face noapte, zise el, şi în curând are să plouă. Eu nu-mi amintesc prea mult despre faptele regelui David şi dacă au fost într-adevăr mari. Nici despre psalmii lui, cinstit vorbind, nu-mi amintesc prea mult. Dar că viaţa nu e doar un joc, asta niciun David nu poate să-mi dovedească. Tocmai asta e ea, viaţa, când e frumoasă şi fericită: un joc! Fireşte că poţi să faci din ea orice altceva, o datorie sau un război sau o închisoare, dar n-ai s-o înfrumuseţezi astfel. Noapte bună, mi-a făcut plăcere."

Cu mersul lui uşor, precaut şi afabil, omul cel bizar şi fermecător o porni la drum şi fu gata să dispară. În clipa aceea, înlăuntrul meu s-a prăbuşit orice demnitate şi stăpânire de sine, am alergat deznădăjduit după el şi am strigat, implorându-l din străfundurile inimii:

„Leo! Leo! Eşti Leo, nu-i aşa? Oare chiar nu mă mai cunoşti? Am fost doar camarazi în Confrerie şi ar fi trebuit să mai fim şi acum. Amândoi am pornit doar în călătoria spre Soare-Răsare. Oare într-adevăr m-ai uitat, Leo? Într-adevăr nu-ţi mai aduci aminte de paznicii coroanei, de Klingsor şi Gură-de-Aur, de serbarea de la Bremgarten, de defileul de la Morbio Inferiore? Leo, îndură-te!"

El n-o luă la fugă, aşa cum mă temusem, însă nici nu se întoarse; păşi domol mai departe, ca şi cum nu m-ar fi auzit, dar îmi lăsă timp să-l ajung din urmă şi păru să n-aibă nimic împotriva faptului că îl însoţeam.

„Sunteţi aşa deprimat şi aşa pripit, zise el împăciuitor, asta nu-i frumos. Desfigurează chipul şi te face să te îmbolnăveşti.

Acum vom merge foarte încet, asta linişteşte atât de bine. Iar cei câţiva stropi de ploaie — minunat, nu? Picură din aer ca apa de colonie."

„Leo, l-am implorat eu, ai milă! Spune-mi un singur cuvânt: mă mai cunoşti?"

„Aşa, zise el împăciuitor şi continua a-mi vorbi ca unui bolnav sau ca unui ameţit de băutură, acum v-aţi revenit, a fost numai o enervare. Întrebaţi dacă vă cunosc? Da, care om cunoaşte vreodată pe altul, sau chiar numai pe sine? Iar eu, vedeţi, eu nu sunt deloc un cunoscător de oameni. Nu mă interesează. Câinii, da, pe aceia îi cunosc foarte bine, la fel păsările şi la fel pisicile. Dar pe dumneavoastră într-adevăr nu vă cunosc, domnule."

„Eşti totuşi membru al alianţei noastre? Ai fost totuşi atunci cu noi în călătorie?"

„Eu sunt mereu în călătorie, domnule, şi mă aliez mereu cu toată lumea. Oamenii vin şi pleacă, ne cunoaştem şi totuşi nu ne cunoaştem. Cu câinii e mult mai simplu. Fiţi atent, rămâneţi o clipă pe loc!"

Ridică un deget, avertizându-mă. În întunericul nopţii, ne-am oprit pe strada mărginită de grădini şi cufundată în noapte, ce se acoperea tot mai mult cu pojghiţa subţire a umezelii venite de sus. Leo ţuguie buzele şi scoase un fluierat în surdină, prelung şi vibrant, aşteptă câteva clipe, fluieră încă o dată, iar eu m-am retras puţin speriat, când în spatele grilajului lângă care stăteam sări din tufişuri un uriaş câine lup şi se lipi de gard, scheunând bucuros, ca să se lase mângâiat de degetele lui Leo, strecurate printre barele de fier şi dantelăria de sârmă. Ochii puternicului animal sticleau într-un verde luminos şi, ori de câte câte ori privirea lui mă întâlnea, un mârâit îi suna adânc în gâtlej, ca un tunet îndepărtat, abia perceptibil.

„Acesta este câinele Necker, spuse Leo, făcând prezentările, suntem foarte buni prieteni. Necker, acesta de aici este un fost violonist, n-ai voie să-i faci nimic, nici să-l latri."

Stăteam acolo, iar Leo scărpina drăgăstos prin grilaj blana umedă a câinelui. În fond era o scenă drăguţă, în fond îmi plăcea foarte mult că el era prieten cu acel câine şi îi făcea bucurie să îl salute astfel în toiul nopţii; dar în acelaşi timp mi se părea de plâns şi socoteam de-a dreptul de nesuportat faptul că pe Leo îl lega de acest câine lup şi probabil de mulţi alţii, poate de toţi câinii din împrejurimi, o prietenie atât de tandră,

în timp ce de mine îl separa un ocean de înstrăinare. Prietenia şi încrederea, pe care eu le cerşeam, implorând şi umilindu-mă, păreau acordate nu numai acestui câine Necker, ci oricărui animal, oricărei picături de ploaie, oricărui petec de pământ pe care Leo punea piciorul, el părea să se dăruiască fără încetare, aflându-se ca într-un perpetuu flux şi balans, în legătură şi în înţelegere cu toate cele din jurul său, pe toate cunoscându-le, de toate fiind cunoscut şi iubit — numai către mine, cel ce îl iubeam atât şi aveam atâta nevoie de el, nu-l ducea niciun drum, numai pe mine mă ţinea la distanţă, mă privea străin şi rece, nu mă primea în inima lui, mă ştersese din memorie.

Am pornit încet mai departe; de dincolo de gard, câinele lui îşi însoţea prietenul cu mici sunete plăcute, vădindu-şi simpatia şi bucuria, fără ca totuşi să uite de prezenţa mea stânjenitoare, căci, de mai multe ori, de dragul lui Leo, îşi înăbuşi în gâtlej hârâitul mânios de apărare şi duşmănie.

„Iartă-mă, am început eu din nou, mă agăţ de dumneata şi abuzez de timpul dumitale, când cu siguranţă că nu doreşti altceva decât să ajungi acasă şi în pat.”

„O, dar de ce? zâmbi el. N-am nimic împotrivă să hoinărim toată noaptea, nu-mi lipseşte timpul pentru aşa ceva şi nici cheful, dacă pentru dumneavoastră nu e cumva prea mult.”

Vorbise pe un ton lejer, foarte prietenos şi cu siguranţă fără nicio intenţie ascunsă. Dar, o clipă după ce rostise cuvintele, eu am simţit deodată în cap şi adânc în toate încheieturile ce îngrozitor de obosit eram, cu ce efort făceam fiecare pas în această drumeţie nocturnă fără rost şi atât de umilitoare pentru mine.

„E adevărat, am spus înfrânt, sunt foarte obosit, abia acum bag de seamă. Şi, de altfel, nici n-are sens să colind astfel noaptea prin ploaie, devenind o povară pentru alţii.”

„Cum credeţi”, răspunse el politicos.

„Ah, domnule Leo, atunci, în călătoria spre Soare-Răsare, nu-mi vorbeai aşa. Oare într-adevăr ai uitat toate astea?… În sfârşit, n-are niciun rost, nu te mai reţin. Noapte bună.”

S-a topit repede în bezna nopţii, eu am rămas pe loc, singur, stupid, ca lovit în creştet, pierdusem partida. El nu mă cunoştea, nu vroia să mă cunoască, se distra pe seama mea.

Am luat-o înapoi pe acelaşi drum; de dincolo de gard, câinele Necker lătra furibund. Împresurat de căldura umedă a nopţii de

vară, eu îngheţam de oboseală, de mâhnire şi singurătate.

Încă din anii tinereţii mele degustasem clipe asemănătoare. Pe atunci, orice deznădejde de acest fel îmi apăruse ca şi cum eu, pelerin rătăcit, aş fi ajuns la marginea cea mai îndepărtată a lumii, iar acum n-ar mai fi fost nimic de făcut decât să-mi urmez ultimul dor: să mă desprind de marginea lumii, lăsându-mă să cad în gol, în moarte. De-a lungul timpului, deznădejdea revenise deseori într-adevăr, însă impulsul vehement spre sinucidere suferise o transformare şi aproape se stinsese. Pentru mine „moartea” nu mai însemna un neant, un gol, o negaţie. Şi multe altele se schimbaseră. Clipele deznădejdii le primeam acum aşa cum primeşti durerile fizice violente: le suporţi, cu văicăreli sau cu dârzenie, le simţi cum dau în clocot şi cresc, şi le spionezi cu o curiozitate când furioasă când batjocoritoare, ca să afli cât de departe poate merge, cât de sus se mai poate înălţa durerea.

Tot amarul vieţii mele pline de dezamăgiri, care de la întoarcerea mea singuratică după eşecul călătoriei spre Soare-Răsare, devenise mereu mai insignifiantă şi mai descurajantă, toată neîncrederea în mine însumi şi în aptitudinile mele, toată nostalgia, amestecată cu invidie şi căinţă, după vremurile fericite şi glorioase, pe care le trăisem cândva, creşteau ca o durere în mine, creşteau uriaşe ca un copac, ca un munte, mă trăgeau în direcţii opuse şi toate se raportau la misiunea mea prezentă, la istoria călătoriei spre Soare-Răsare şi a Confreriei, pe care începusem s-o scriu. Acum realizarea în sine a proiectului meu nu mi se mai părea valoroasă sau demnă de a fi dorită. Valoroasă îmi mai părea doar această unică speranţă: ca prin munca mea, prin serviciul adus memoriei acelui timp măreţ, să pot întrucâtva să mă purific şi să mă mântui, să restabilesc legătura mea cu Confreria şi cu tot ce trăisem.

Ajuns acasă, am aprins lumina, m-am aşezat la masa de scris cu hainele ude, cu pălăria pe cap şi am scris o scrisoare, am scris zece, douăsprezece, douăzeci de pagini de plângere, de căinţă, de rugăciune fierbinte către Leo. I-am descris suferinţa mea, i-am evocat imaginile celor trăite în comun, a prietenilor comuni, i-am deplâns nemărginitele, diabolicele dificultăţi din pricina cărora avea să eşueze proiectul meu. Dispăruse ca prin farmec oboseala orei târzii, şedeam şi scriam cu pasiune. În pofida tuturor dificultăţilor, scriam eu, aş prefera să îndur tot ce

poate fi mai cumplit decât să trădez fie şi una singură din tainele Confreriei. Şi cu orice preţ nu voi renunţa să-mi duc până la capăt lucrarea, în memoria călătoriei spre Soare-Răsare, ca o glorificare a Confreriei. Parcă încins de febră, aşterneam o pagină după alta cu litere grăbite, fără să mă reculeg, fără să cred, jeluirile, învinuirile şi autoînvinuirile gâlgâiau curgând în mine ca apa dintr-un ulcior spart, fără nădejdea vreunui răspuns, numai din nevoia de a mă descărca. Încă mai era noapte când am ieşit să pun scrisoarea confuză, voluminoasă, la cea mai apropiată cutie poştală. Apoi, în sfârşit, aproape că se făcuse dimineaţă, am stins lumina, m-am dus în micul dormitor mansardat de lângă camera de zi şi m-am întins pe pat. Am adormit îndată şi am dormit un somn foarte greu şi lung.

V

În ziua următoare, când, după ce mă trezisem de câteva ori şi aţipisem la loc, m-am deşteptat cu dureri de cap, odihnit însă, l-am găsit alături, în camera de zi, spre nemărginita mea surprindere, bucurie şi în acelaşi timp jenă, pe Leo. Stătea pe un capăt de scaun şi arăta ca şi cum ar fi aşteptat până atunci destul de mult.

„Leo, am exclamat eu, ai venit?”

„Am fost trimis după dumneavoastră, zise el. Din partea Confreriei. Mi-aţi scris o scrisoare în legătură cu asta, am predat-o Aleşilor. Sunteţi aşteptat la Înaltul Scaun. Putem merge?”

Stupefiat, m-am grăbit să-mi încalţ pantofii. Masa de scris, pe care nu făcusem ordine, păstra încă din noaptea trecută un aer de agitaţie şi de haos; în momentul acela nu-mi mai aminteam bine ce scrisesem acolo, temător şi impetuos, cu câteva ceasuri înainte. Oricum, părea să nu fi fost în zadar. Se întâmplase ceva, Leo venise.

Şi, subit, am pătruns abia atunci conţinutul cuvintelor lui. Aşadar, exista în continuare o „Confrerie”, de care eu nu mai ştiam nimic, care dăinuia fără mine şi nu mă mai considerase ca făcând parte dintr-însa! Existau în continuare Confreria, Înaltul Scaun, existau Aleşii, ei trimiseseră după mine! În faţa acestei veşti m-am simţit luat cu valuri de căldură şi de frig. Iată că luni şi săptămâni vieţuisem în acest oraş, ocupat cu însemnările mele despre Confrerie şi despre călătoria noastră, nu ştiusem dacă şi unde anume ar mai putea eventual supravieţui resturi ale Confreriei, dacă eu nu sunt, poate, ultima ei rămăşiţă; da, cinstit vorbind, în unele momente nu fusesem sigur nici măcar de faptul că această Confrerie şi apartenenţa mea la ea existaseră vreodată în realitate. Iar acum Leo se afla lângă mine, trimis de Confrerie, ca să mă ducă acolo. Îşi aminteau de mine, mă chemau, voiau să-mi pună întrebări, poate să mă tragă

la răspundere. Perfect, eram gata. Eram gata să demonstrez că nu fusesem necredincios Confreriei, eram gata să mă supun. Să binevoiască acum Aleşii să mă pedepsească ori să mă ierte, eu eram gata, încă de la început, să accept totul, să încuviinţez orice hotărâre a lor şi să le arăt supunere.

Am pornit, Leo o luă înainte şi, pe când îi priveam statura şi mersul, m-am gândit iarăşi cu admiraţie, ca în urmă cu ani, ce bun, ce desăvârşit servitor era într-adevăr. Străbătea străzile, una după alta, mlădios şi îngăduitor, mergând în faţa mea, arătându-mi drumul, din cap până în picioare călăuză, din cap până în picioare servitorul care îşi face datoria, omul funcţiei sale. Dar cu toate acestea mi-a pus răbdarea la o încercare nu tocmai uşoară. Confreria mă chemase, Înaltul Scaun mă aştepta, întreaga mea viaţă viitoare avea să se decidă, întreaga mea viaţă trecută avea să capete acum un sens ori să-l piardă cu desăvârşire, tremuram de speranţă, de bucurie, de teamă, de o îngrijorare care mă sufoca. Astfel încât drumul pe care mă conducea Leo părea nerăbdării mele aproape insuportabil de lung, căci a trebuit să-mi urmez călăuza vreme de peste două ceasuri pe cele mai ciudate şi, mi s-a părut mie, cele mai capricioase căi ocolite. De câte ori Leo m-a lăsat să aştept îndelung în faţa unei biserici în care el intrase să se roage, s-a oprit adâncit în contemplare, un timp care mie mi s-a părut nesfârşit, în faţa vechii primării, povestindu-mi cum fusese ea întemeiată în secolul al cincisprezecelea de către un membru ilustru al Confreriei, şi oricât de neobosit, zelos şi ferm i-ar fi fost mersul, eu m-am zăpăcit cu totul din pricina ocolişurilor, învăluirilor şi zigzagurilor, pe care el găsea de cuviinţă să le descrie în vreme ce se apropia de ţinta lui. Drumul care ne costase o dimineaţă întreagă s-ar fi putut parcurge, la fel de bine, într-un sfert de oră.

În cele din urmă, m-a condus într-o străduţă somnoroasă de la marginea oraşului şi într-o clădire foarte mare şi tăcută, arătând pe dinafară ca un imobil masiv cu birouri sau un muzeu. La început n-am zărit pe nicăieri picior de om, coridoarele şi casele scărilor se căscau pustii şi sunau cu ecou sub paşii noştri. Leo începu să caute pe culoare, scări şi în holuri. Odată deschise cu băgare de seamă o uşă înaltă, prin care se putea privi interiorul încărcat al unui atelier de pictură, în faţa unui şevalet stătea, numai în cămaşă, pictorul Klingsor — o, câţi ani nu mai văzusem

acest chip iubit! Însă n-am cutezat să-l salut, încă nu era momentul, eram aşteptat, mi se ceruse să mă prezint. Klingsor nu ne arătă prea multă atenţie; dădu din cap spre Leo, pe mine nu mă observă sau nu mă recunoscu şi, fără un cuvânt, cu un gest prietenos dar hotărât ne invită să ieşim, nepermiţând să fie deranjat în timp ce lucra.

În sfârşit, sus de tot, în imensa clădire, am pătruns într-o mansardă unde mirosea a hârtie şi carton şi unde în lungul pereţilor, pe multe sute de metri, se înşirau încremenite uşi de dulapuri, cotoare de cărţi şi pachete de dosare: o arhivă gigantică, o cancelarie uriaşă. Nimeni nu se ocupa de noi, toţi îşi vedeau de treburi fără zgomot, eu am avut sentimentul că din acest loc e guvernat, sau cel puţin înregistrat şi supravegheat întreg pământul, împreună cu bolta cerească. Mult timp am rămas în aşteptare, pe lângă noi treceau grăbiţi în toate părţile, fără zgomot, având în mână fişe şi cote de catalogare, numeroşi funcţionari ai arhivei şi bibliotecari, se aşezau şi se urcau scări, se mişcau precaut şi silenţios lifturi şi mici cărucioare pe rotile. În cele din urmă, Leo începu să cânte. Ascultam cu emoţie melodia, cândva îmi fusese atât de familiară, era unul din imnurile Confreriei noastre.

Cântecul a făcut ca totul să se pună în mişcare. Funcţionarii se retraseră, sala se alungi până în depărtări vagi, în vastul peisaj al arhivei din fundal lucrau, minusculi şi ireali, oamenii cei harnici, dar spaţiul din apropierea noastră deveni larg şi liber, sala crescu solemn, în mijlocul ei se găseau o mulţime de scaune ordonate sever şi, parte venind din fundal, parte prin numeroasele uşi ale încăperii, îşi făcură apariţia mulţii Aleşi, îndreptându-se fără grabă spre scaune şi aşezându-se pe ele, unul după altul. Şirurile de scaune se umplură încet, unul câte unul, întreaga alcătuire urca în trepte, încheindu-se sus cu un tron înalt pe care nu stătea încă nimeni. Sanhedrinul solemn se umplu până la acel tron, Leo mă privi, ochii lui mă îndemnau la răbdare, tăcere şi respect, şi se pierdu printre cei mulţi, acolo de faţă, dispăru pe neaşteptate, şi nu-l mai puteam zări. În schimb am văzut ivindu-se ici şi colo, printre Aleşii adunaţi la Înaltul Scaun, chipuri cunoscute, grave sau zâmbitoare, am văzut chipul lui Albertus Magnus, al luntraşului Vasudeva, al pictorului Klingsor şi ale altora.

În sfârşit se făcuse linişte şi Împuternicitul păşi înainte. Eu

stăteam singur şi mărunt la picioarele Înaltului Scaun, pregătit pentru orice, plin de o teamă profundă, însă totodată de o profundă acceptare a ceea ce urma să se întâmple şi să se hotărască aici.

Vocea Împuternicitului răsună limpede şi calmă în cuprinsul sălii. „Autoînvinuirea unui confrate dezertor”, l-am auzit anunţând. Îmi tremurau genunchii. Viaţa mea era în joc. Dar era bine astfel, acum totul avea să fie pus în ordine. Împuternicitul vorbi mai departe:

„Vă numiţi H.H.? Aţi luat parte la marşul prin Suabia superioară, la serbarea de la Bremgarten? Aţi dezertat îndată după Morbio Inferiore? Mărturisiţi intenţia de a scrie o istorie a călătoriei spre Soare-Răsare? Consideraţi că sunteţi împiedicat în proiectul dumneavoastră de jurământul de a păstra tăcere asupra tainelor Confreriei?”

Am răspuns cu „da” la toate întrebările, una după alta, chiar şi la cele de neînţeles şi înspăimântătoare.

N-a durat mult, până când Aleşii s-au pus de acord prin şoapte şi gesturi, apoi Împuternicitul ieşi din nou în faţă şi vesti:

„Autoînvinuitul este autorizat de către noi să dezvăluie public orice lege şi orice taină a Confreriei, pe care le cunoaşte. În afară de aceasta, i se pune la dispoziţie pentru activitatea sa întreaga arhivă a Confreriei.”

Împuternicitul se retrase. Aleşii se răspândiră şi dispărură iarăşi, parte în adâncimea încăperii, parte prin ieşirile ei; în spaţiul imens se făcu o linişte desăvârşită. Am privit cu teamă împrejur, pe unul din birouri, chiar în faţa mea, am văzut nişte foi de hârtie, mi s-a părut că le ştiam şi, luându-le în mână, am recunoscut în ele lucrarea mea, progenitura care-mi dădea atâta bătaie de cap, manuscrisul început de mine. „Istoria călătoriei spre Soare-Răsare, consemnată de H.H.”, stătea scris pe coperta albastră. M-am repezit s-o deschid, am parcurs paginile sărace, acoperite cu un text înghesuit, cu multe ştersături şi corecturi, le-am citit dintr-o răsuflare, plin de poftă de lucru şi de sentimentul că acum, în sfârşit, având înalta încuviinţare, chiar susţinere, îmi voi putea duce până la capăt însărcinarea. Gândindu-mă că niciun jurământ nu-mi mai închidea gura, gândindu-mă că puteam dispune de arhivă, de acest tezaur incomensurabil, însărcinarea mea îmi părea mai importantă şi mai înălţătoare decât o socotisem vreodată.

Totuşi, pe măsură ce avansam cu lectura paginilor redactate de mine, manuscrisul îmi plăcea din ce în ce mai puţin, ba nici chiar în cele mai deznădăjduite momente trăite până acum nu-mi apăruse atât de nefolositor şi de fals ca în clipa de faţă. Totul părea atât de confuz şi de neghiob, înlănţuirile cele mai clare fuseseră deformate, lucrurile realmente indispensabile — omise, o sumedenie de amănunte secundare şi fără însemnătate — împinse cu sila în faţă! Trebuie neapărat s-o iau de la început. Citind astfel manuscrisul, m-am văzut obligat să tai o frază după alta şi fiecare frază pe care o tăiam se fărâmiţa pe hârtie, literele clar desenate, ascuţite, se răsfirau, devenind fragmente de forme jucăuşe, linii şi puncte, cercuri, floricele, steluţe, iar paginile s-au acoperit ca nişte tapete cu împletituri ornamentale graţioase şi absurde. Curând, din textul meu nu mai rămase nimic, în schimb aveam la îndemână multă hârtie nescrisă pentru lucrarea mea. Mi-am adunat gândurile. Mi-am lămurit situaţia: fireşte că, mai înainte, o expunere dezinvoltă şi limpede nu-mi fusese posibilă, deoarece totul stătea în legătură cu tainele, a căror dezvăluire îmi era interzisă prin jurământul Confreriei. Atunci recursesem la soluţia de a renunţa la o relatare istorică obiectivă şi, făcând abstracţie de conexiunile, scopurile şi intenţiile majore, mă limitasem pur şi simplu la evenimentele trăite de mine personal. Dar s-a putut constata la ce duce aceasta. Acum, dimpotrivă, nu mi se mai impunea legea tăcerii şi niciun fel de îngrădiri şi, pe deasupra, inepuizabila arhivă îmi era deschisă.

Era limpede: chiar dacă munca mea de până acum nu s-ar fi dizolvat în acea ornamentaţie, eu trebuia să iau totul din nou de la capăt, să argumentez din nou, să structurez din nou. Am luat hotărârea să deschid cu o istorie sumară a Confreriei, a întemeierii şi fundamentelor ei. Cartotecile necuprinse, uriaşe, care măsurau kilometri şi se aflau pe toate mesele, estompându-se în fundul sălii, în depărtare şi crepuscul, aveau să-mi dea fără îndoială răspuns la orice întrebare.

Deocamdată m-am decis să pun arhivei câteva întrebări de sondaj, trebuia doar să mă deprind a lucra cu acest aparat gigantic. Fireşte că, înainte de orice altceva, am căutat epistola Confreriei.

„Epistola Confreriei — spunea cartoteca — vezi compartimentul Hrisostom, ciclul V, strofa 39, 8.” Perfect, am

găsit parcă de la sine compartimentul, ciclul, strofa, arhiva era minunat ordonată. Iar acum ţineam în mână epistola Confreriei! Că n-o voi putea citi, bineînţeles, la asta trebuia să mă aştept. Şi într-adevăr, n-am putut s-o citesc! Era scrisă, mi s-a părut, cu litere greceşti, iar greceşte înţelegeam într-o oarecare măsură, însă, pe de-o parte, era un scris extrem de arhaic, neobişnuit, ale cărui semne, cele mai multe, în ciuda aparentei lor claritǎţi, îmi rămâneau ilizibile, iar pe de altă parte textul părea să fi fost compus într-un dialect sau un limbaj ocult al adepţilor, din care eu înţelegeam numai rareori un cuvânt, pe departe, prin asocieri şi analogii. Dar încă nu mă lăsam descurajat. Chiar dacă scrisoarea rămânea de necitit, totuşi semnele ei răscoleau în mine imagini vii, amintiri de odinioară, mai cu seamă îl aveam iarăşi în faţa ochilor, atât de desluşit, încât aş fi putut să-l ating cu mâna, pe prietenul meu Longus, aşa cum şedea în grădină, în întunericul nopţii, şi scria litere greceşti şi ebraice, iar literele se preschimbau în păsări, dragoni şi şerpi, pierzându-se în noapte.

Răsfoind cartoteca, mi-am dat seama cu un fior de abundenţa materialului care mă aştepta. Am întâlnit câte un cuvânt familiar, câte un nume binecunoscut. Am întâlnit, tresărind, şi propriul meu nume, dar nu m-am încumetat să consult arhiva în legătură cu el — cine ar suporta să afle sentinţa pronunţată asupra sa de un tribunal atoateştiutor? În schimb am găsit, de pildă, numele pictorului Paul Klee, cu care făcusem cunoştinţă în călătorie şi care era prietenul lui Klingsor. I-am căutat cota în arhivă. Acolo am descoperit o plăcuţă de aur emailat, ce părea a fi străveche, având pictat sau gravat pe ea un trifoi, iar dintre foile sale, una reprezenta o corabie albastră cu pânze, a doua — un peşte cu solzii multicolori, însă a treia arăta ca un formular de telegramă, pe care stătea scris:

Albastru ca zăpada e,
La fel de Paul, cum e Klee.

Pătruns de o melancolică bucurie, am citit şi despre Klingsor, despre Longus, despre Max şi Tilli, de asemenea n-am rezistat ispitei de a afla mai multe despre Leo. Pe fişa lui Leo scria:

Cave!

Arhiepisc. XIX. Diacon. D. VII
cornu Ammon. 6
Cave!

Avertismentul „cave”, de două ori prezent, a avut efect asupra mea, astfel încât nu m-am simţit în stare să explorez mai departe acest secret. Cu fiecare nouă încercare însă, am început să-mi dau tot mai bine seama ce bogăţie nemaivăzută de material, de cunoaştere, de formule magice cuprindea această arhivă. Ea cuprindea, mi se părea mie, pur şi simplu întreaga lume.

După ocoluri în multe domenii ale cunoaşterii, din care m-am întors plin de fericire sau tulburat, am revenit de câteva ori la fişa „Leo”, cu o curiozitate ce sporea tot mai aprig. Îndoitul „cave” m-a intimidat de fiecare dată. Dar, scotocind într-o altă casetă cu fişe, mi-a căzut sub ochi cuvântul „Fatme” cu următoarele adnotări:

princ. Orient. 2
noct. Mill. 983
hort. Delic. 07

Am căutat şi am găsit locul din arhivă. Se afla acolo un medalion micuţ, ce se putea deschide, iar în interior avea o miniatură, portretul unei prinţese de o frumuseţe răpitoare, care mi-a amintit într-o clipă de toate nopţile, o mie şi una, de toate basmele anilor mei de tinereţe, de toate visele şi dorinţele acelui timp glorios, când, pentru a călători până la Fatme, în Orient, îmi absolvisem noviciatul şi cerusem să fiu primit în Confrerie. Medalionul era înfăşurat într-o mică năframă violetă, subţire ca pânza de păianjen, am mirosit-o, ea păstra mireasma nespus de îndepărtată şi delicat ireală a prinţesei şi a acelui tărâm al Soarelui-Răsare. Şi, inspirând acest parfum fermecat, îndepărtat şi diafan, m-a copleşit dintr-o dată, înţelegerea: în ce vrajă dătătoare de fericire fusesem învăluit în vremea aceea, când pornisem în pelerinaj către răsărit, cum pelerinajul a fost zădărnicit de obstacole perfide şi, în fond, necunoscute, cum vraja s-a risipit apoi tot mai mult şi ce pustiu, câtă luciditate şi disperare deşartă m-au însoţit de atunci, au fost aerul pe care l-am respirat, hrana şi băutura mea! Nu mai puteam să văd nici

năframa, nici portretul, atât de des era vălul lacrimilor care îmi împăienjeniseră ochii. Ah, astăzi, simţeam eu, portretul prinţesei arabe n-ar mai fi fost de ajuns ca să mă facă invulnerabil în faţa lumii şi a infernului, transformându-mă în cavaler şi cruciat, astăzi ar fi nevoie de alte farmece, mai puternice. Dar ce dulce, cât de nevinovat, cât de sacru fusese acel vis care îmi călăuzise tinereţea, care făcuse din mine un cititor de basm, un muzicant, un novice şi mă adusese până la Morbio! Un freamăt m-a trezit din cugetare, spaţiul cu profunzimi nesfârşite ale arhivei mă privea neliniştitor din toate părţile. Un nou gând, o nouă durere mă săgetă, ca o scăpărare de fulger: istoria acestei Confrerii voisem s-o scriu eu, nerodul, eu, care dintre milioane de documente, volume, imagini, simboluri ale arhivei, nu eram în stare să descifrez sau să înţeleg nici măcar a mia parte! Nimicit, nespus de stupid, nespus de ridicol, neînţelegându-mă eu însumi pe mine, uscat şi adus la micimea unui fir de praf, m-am văzut stând în mijlocul acestor lucruri cu care mi se îngăduise să mă joc puţin, ca să pot simţi ce însemna Confreria şi ce însemnam eu.

Prin multele uşi intrară Aleşii, în număr nesfârşit, pe unii i-am putut recunoaşte încă prin perdeaua de lacrimi. L-am recunoscut pe Jup, magicianul, l-am recunoscut pe arhivarul Lindhorst, pe Mozart, deghizat în Pablo. Strălucita adunare era instalată pe multele rânduri de scaune ce se înălţau spre adâncul sălii şi se îngustau mereu, urcând; deasupra tronului înalt, aşezat chiar în vârf, am văzut scânteind un baldachin de aur.

Împuternicitul păşi înainte şi anunţă:

„Confreria este pregătită să pronunţe prin Aleşii săi sentinţa asupra autoînvinuitului H., care s-a simţit chemat să păstreze tăcerea asupra unor taine ale Confreriei şi care acum şi-a dat seama cât de aberantă şi de ofensatoare fusese intenţia sa de a scrie istoria unei călătorii ce i-a întrecut puterile şi istoria unei Confrerii, în existenţa căreia nu mai credea şi faţă de care îşi călcase credinţa.”

Se întoarse către mine şi strigă cu vocea lui clară, de herald:

„Autoînvinuit H., eşti de acord să recunoşti autoritatea acestui tribunal şi să te supui judecăţii sale?”

„Da”, am răspuns eu.

„Autoînvinuit H., continuă el, eşti de acord să fii judecat de

tribunalul Aleşilor neprezidat de Alesul Aleşilor, sau ceri să fii judecat de însuşi Alesul Aleşilor?”

„Sunt de acord, am spus, cu judecata Aleşilor, fie că sunt prezidaţi de Alesul Aleşilor, fie că nu.”

Împuternicitul a vrut să dea un răspuns. Dar atunci s-a făcut auzit din cea mai îndepărtată profunzime a sălii un glas blând:

„Alesul Aleşilor e dispus să rostească sentinţa el însuşi.”

Sunetul acestui glas blând a deşteptat în mine fiori stranii. Din adâncul şi depărtarea acelui spaţiu, dinspre orizonturile de pustietate ale arhivei, venea un bărbat, păşind fără grabă, avea mersul uşor şi liniştit, veşmântul lui scânteia de aur, el se apropia în tăcerea întregii adunări, iar eu i-am recunoscut mersul, i-am recunoscut mişcările, i-am recunoscut în cele din urmă şi faţa. Era Leo. Îmbrăcat în odăjdii solemne şi somptuoase, ca un papă, el urcă printre rândurile Aleşilor, îndreptându-se către Înaltul Scaun. Ca o minunată floare exotică îşi purta splendoarea podoabelor în sus pe trepte, iar fiecare şir de Aleşi pe lângă care trecea se ridica să-l salute. Cu grijă, cu umilinţă, slujind, astfel purta el strălucitoarea sa demnitate, cu umilinţă, aşa cum un papă sau un patriarh cucernic îşi poartă însemnele.

Stăteam profund subjugat şi pătruns în aşteptarea sentinţei sale, pe care eram gata s-o primesc cu umilinţă, indiferent dacă avea să-mi aducă osânda sau graţierea; la fel de profund mă emoţiona şi mă impresiona faptul că Leo, cărăuşul şi servitorul de odinioară, era cel ce se afla acum în fruntea întregii Confrerii şi se declarase dispus să pronunţe sentinţa asupra mea. Dar cu mult mai impresionat încă, mai uimit, mai consternat şi mai fericit eram din pricina marii descoperiri a acestei zile: Confreria dăinuia, cu desăvârşire neclintită şi ca întotdeauna puternică, nu Leo şi nu Confreria mă abandonaseră pe mine, ci doar eu fusesem atât de slab şi de necugetat, încât, trăgând concluzii greşite din propriile mele trăiri, să mă îndoiesc de Confrerie, să consider eşuată călătoria spre Soare-Răsare şi să mă socot pe mine însumi supravieţuitorul şi cronicarul unor evenimente încheiate şi epuizate, în vreme ce eu nu eram altceva decât un fugar, un om care îşi călcase datoria de credinţă, un dezertor. Găseam cutremurare şi fericire în această revelaţie. Stăteam mărunt şi umilit la picioarele Înaltului Scaun, unde fusesem cândva acceptat ca membru în Confrerie, unde mi

se confirmase cândva încheierea noviciatului, încredinţându-mi-se inelul Confreriei şi, întocmai ca servitorul Leo, fusesem trimis în călătoria spre Soare-Răsare. Iar în vârtejul acestor gânduri inima Îmi fu împovărată de un nou păcat, de o nouă neglijenţă, o nouă ruşine: nu mai aveam inelul Confreriei, îl pierdusem şi nici măcar nu ştiam când şi unde, până astăzi nici măcar nu-mi dădusem seama de lipsa lui!

În acest timp, Alesul Aleşilor, Leo cel înveşmântat în aur, începu a vorbi cu glasul lui frumos şi blând; blânde şi aducătoare de fericire coborau cuvintele lui spre mine, blânde şi aducătoare de fericire ca lumina soarelui.

„Autoînvinuitul, mi se vorbi de pe înaltul tron, a avut prilejul să se elibereze de unele din erorile sale. Multe lucruri pledează contra lui. Poate fi de înţeles şi lesne de iertat faptul că a fost necredincios Confreriei, că i-a atribuit propria sa vină şi rătăcire, că s-a îndoit de perpetuarea ei în timp, că a avut ciudata ambiţie de a dori să devină istoricul Confreriei. Toate acestea nu cântăresc greu. Ele sunt, autoînvinuitul să mă ierte pentru acest cuvânt, doar prostiile unui novice. Pentru a le şterge va fi de ajuns să zâmbim pe seama lor.”

Mie mi se luase o piatră de pe inimă şi printre şirurile sublimei adunări trecu adierea unui surâs. Faptul că păcatele mele cele mai grele, chiar şi convingerea mea smintită că această Confrerie n-ar mai exista şi că eu aş fi fost cel din urmă ce i-a rămas fidel, erau privite de Alesul Aleşilor numai ca nişte „prostii”, nişte copilării, însemna o imensă uşurare şi totodată îmi arăta, în modul cel mai sever cu putinţă, care-mi era locul.

„Însă, vorbi mai departe Leo, şi acum glasul lui blând căpătă o nuanţă mâhnită şi gravă, acuzatului i se pot imputa cu drept temei alte păcate, mult mai grele, iar cel mai rău lucru este acela că pentru aceste păcate el nu ni se înfăţişează aici ca autoînvinuit, ci despre aceste păcate pare să nu ştie absolut nimic. El regretă profund că a ofensat Confreria în gândurile sale, nu-şi poate ierta că a fost incapabil să vadă în servitorul Leo pe judecătorul suprem Leo şi e pregătit să înţeleagă amploarea infidelităţii sale faţă de Confrerie. Dar în timp ce a luat prea mult în serios aceste păcate comise cu gândul şi rătăcirile sale şi înţelege abia în clipa aceasta, cu uşurare, că ele pot fi anulate printr-un zâmbet, el uită cu toată încăpăţânarea adevăratele sale greşeli, al căror număr este legiune, fiecare din

ele fiind destul de însemnată ca să merite o pedeapsă grea.”

Inima mi se zbătu cu spaimă în piept. Leo se întoarse către mine:

„Învinuit H., mai târziu vei izbuti să-ţi vezi în totalitate greşelile şi ţi se va arăta şi pe ce cale poţi să le eviţi pe viitor. Numai pentru a-ţi arăta cât de puţină înţelegere ai în acest moment pentru starea dumitale, te întreb: îţi aminteşti de drumul prin oraş în tovărăşia servitorului Leo, care venise în chip de curier, ca să te aducă în faţa Înaltului Scaun?

— Da, îţi aminteşti. Şi îţi aminteşti cum am trecut pe lângă primărie, pe lângă biserica Sf. Paul, pe lângă catedrală şi cum servitorul Leo a intrat în catedrală, ca să îngenuncheze puţin şi să se roage, şi cum dumneata nu numai că ai renunţat să intri cu el şi să spui o rugăciune, contravenind astfel punctului patru din jurământul Confreriei, dar ai rămas afară nerăbdător şi plictisit, aşteptând să se termine acea incomodă ceremonie, care dumitale ţi se părea într-atât de prisos, care pentru dumneata nu era decât o neplăcută punere la încercare a nerăbdării dumitale egoiste? Da, îţi aminteşti. Chiar numai prin felul cum te-ai purtat la intrarea în catedrală ai încălcat în picioare toate cerinţele fundamentale şi tradiţiile Confreriei. Ai desconsiderat religia, ai dispreţuit un confrate, te-ai împotrivit şi te-ai sustras unui prilej şi unei invitaţii la meditaţie şi concentrare. Păcatul ar fi de neiertat, dacă n-ar exista în sprijinul dumitale unele circumstanţe atenuante." Acum mă atinsese în plin. Acum se punea în discuţie totul, nu numai lucrurile fără însemnătate, nu numai prostiile. Avea mai mult decât dreptate. Mă lovise de-a dreptul în inimă.

„Nu vom enumera toate greşelile învinuitului, continuă Alesul Aleşilor, el nu trebuie judecat după litera legii şi noi ştim bine că nu este nevoie decât de un avertisment din partea noastră pentru a trezi conştiinţa învinuitului şi a face dintr-însul un autoînvinuit plin de căinţă.

Oricum, autoînvinuit H., îţi voi recomanda să supui tribunalului conştiinţei dumitale şi alte fapte pe care le-ai comis. Trebuie să-ţi amintesc seara când l-ai căutat pe servitorul Leo şi i-ai cerut să te recunoască drept membru al Confreriei, deşi era imposibil, câtă vreme dumneata însuţi te-ai făcut în asemenea măsură de nerecunoscut, ca membru al Confreriei? Trebuie să-ţi amintesc de unele lucruri pe care dumneata însuţi le-ai povestit

servitorului Leo? De viaţa deznădăjduită, stupidă, mărginită, sinucigaşă, pe care ai dus-o de ani de zile?

Şi încă ceva, confrate H., nu am voie să trec sub tăcere. Tot ce se poate, ca în seara aceea servitorul Leo să te fi nedreptăţit cu felul lui de a gândi despre dumneata. Să presupunem că aşa este. Servitorul Leo a fost poate puţin prea sever, puţin prea cerebral, poate că n-a avut suficientă indulgenţă, suficient umor faţă de dumneata şi starea dumitale. Însă există instanţe mai înalte şi judecători mai puţin supuşi greşelii decât servitorul Leo. Cum ai fost judecat de acea vietate, învinuit? Îţi aminteşti de câinele Necker? Îţi aminteşti de refuzul şi condamnarea pe care le-a pronunţat asupra dumitale? El e incoruptibil, nu e parte implicată, nu e membru al Confreriei."

Făcu o pauză. Da, câinele Necker! Sigur el mă refuzase şi mă condamnase. Am spus „da". Sentinţa îmi fusese dată încă de câinele lup, încă de mine însumi.

„Autoînvinuit H.", vorbi Leo din nou, iar acum, venind din splendoarea aurită a odăjdiilor şi din baldachinul său, vocea îi suna la fel de rece, de clară şi de pătrunzătoare ca vocea comandorului, apărut în ultimul act la uşa lui Don Juan. „Autoînvinuit H., m-ai ascultat, ai spus «da». Ai pronunţat deja, presupunem noi, sentinţa asupra dumitale."

„Da, am rostit eu cu glas scăzut, da."

„Sentinţa pe care ai pronunţat-o asupra dumitale este, presupunem noi, una de condamnare?"

„Da", am şoptit eu.

Şi iată că Leo se ridică de pe tron, întinzând braţele într-un gest plin de blândeţe.

„Mă adresez acum vouă, Aleşilor. Aţi auzit. Cunoaşteţi prin ce a trecut confratele H. E o cale a destinului ce nu vă este străină, unii dintre voi au trebuit s-o străbată. Învinuitul n-a ştiut încă până în acest ceas, ori n-a putut să creadă cu adevărat, că această cădere şi rătăcire a sa a fost o încercare. El n-a cedat multă vreme. A îndurat multă vreme să nu mai ştie nimic de existenţa Confreriei, să rămână singur şi să vadă nimicite toate lucrurile în care crezuse. Dar în cele din urmă nu s-a putut ascunde şi eschiva mai departe, suferinţa lui a devenit prea mare şi voi cunoaşteţi asta, îndată ce suferinţa e destul de mare, omul merge înainte. Fratele H. A fost împins de încercarea lui până la deznădejde, iar deznădejdea este rezultatul oricărei

încercări serioase de a înţelege şi justifica existenţa omenească. Deznădejdea este rezultatul oricărei încercări serioase de a trece examenul vieţii cu virtutea, cu dreptatea, cu raţiunea şi de a răspunde exigenţelor ei. Dincoace de această deznădejde trăiesc copiii, dincolo de ea — cei ce s-au trezit. Învinuitul H. Nu mai e copil şi încă nu s-a trezit pe deplin. Se află în viitoarea deznădejdii. Va merge prin ea până la capăt şi astfel îşi va absolvi al doilea noviciat. Îi urăm din nou bun venit în Confreria al cărei sens el nu mai cutează acum să creadă că l-ar înţelege. Îi înapoiem inelul pierdut, pe care servitorul Leo l-a păstrat pentru el.”

Împuternicitul se şi apropiase, aducându-mi-l, m-a sărutat pe obraz şi mi-a pus inelul pe deget. Şi, îndată ce l-am zărit, îndată ce i-am simţit pe deget răceala metalului, mi-am şi adus aminte o mie de lucruri, o mie de scăpări cu totul de neînţeles. Înainte de toate mi-am adus aminte că inelul poartă patru pietre, aşezate la distanţe egale una de alta şi că e o lege a Confreriei şi face parte din legământ ca, măcar o dată pe zi, să răsuceşti încet inelul pe deget şi, la fiecare din cele patru pietre, să rosteşti în gând unul din cele patru precepte fundamentale, cuprinse în jurământ. Eu nu numai că pierdusem inelul, fără să-i observ cel puţin lipsa, dar în toţi aceşti ani înspăimântători nici nu mai pronunţasem cele patru precepte de bază şi nu-mi amintisem de ele. Am încercat pe loc să le recit în gând. Le presimţeam, ele se aflau încă undeva în mine, îmi aparţineau, aşa cum unui om îi aparţine un nume care îi va veni pe buze în următorul moment, însă în clipa prezentă nu vrea să se lase găsit. Nu, în mine domnea tăcerea, nu eram în stare să spun regulile, uitasem textul. Le uitasem, vreme de mulţi ani nu mă mai condusesem după ele şi nu le mai respectasem cu sfinţenie — şi, cu toate acestea, mă putusem considera un membru fidel al Confreriei!

Văzându-mă consternat şi copleşit de ruşine, Împuternicitul mă bătu încetişor pe braţ ca să mă liniştească. Iar în acest timp l-am auzit pe Alesul Aleşilor vorbind din nou:

„Învinuit şi autoînvinuit H., eşti achitat. Trebuie totodată să-ţi aduc la cunoştinţă că fratele achitat într-un asemenea proces are datoria de a intra în ceata Aleşilor, ocupând unul dintre aceste scaune, după ce va fi trecut o probă de credinţă şi supunere. Proba este liber să şi-o aleagă. Răspunde acum, frate

H., la întrebările mele. Eşti gata să-ţi pui la încercare credinţa, îmblânzind un câine rău?”

M-am tras înapoi, cuprins de spaimă.

„Nu, n-aş putea”, am exclamat, apărându-mă.

„Eşti gata şi de acord ca, la porunca noastră, să arzi neîntârziat arhiva Confreriei, aşa cum Împuternicitul arde acum o parte din ea în faţa ochilor tăi?”

Împuternicitul păşi înainte, vârî amândouă mâinile în cartotecile desăvârşit ordonate, le scoase pline de fişe, multe sute de fişe, pe care apoi, spre groaza mea, le arse deasupra unei tăvi cu cărbuni aprinşi.

„Nu, m-am apărat eu, n-aş putea nici asta.”

„Cave, frater, strigă înspre mine Alesul Aleşilor, ia seama, frate nechibzuit! Am început cu sarcinile cele mai uşoare, pentru care ai nevoie de cea mai puţină credinţă. Fiecare din sarcinile ce vor urma după ele va fi tot mai grea şi mai grea. Răspunde: eşti gata şi de acord să întrebi arhiva noastră ce ştie despre propria ta persoană?”

Am îngheţat şi mi s-a părut că-mi pierd răsuflarea. Dar înţelesesem: întrebările vor deveni, una după alta, din ce în ce mai grele, nu exista cale de scăpare, decât într-un rău mai mare decât cel prezent. Stând în faţa lor în picioare şi respirând greu, am spus „da”.

Împuternicitul mă conduse până la mesele la care se aflau sutele de cartoteci, am căutat şi am găsit litera H, am găsit numele meu şi anume mai întâi pe al strămoşului meu, Eoban, care fusese de asemenea membru al Confreriei, cu patru sute de ani în urmă, după numele lui venea al meu cu trimiterea:

Chattorum r. Gest. XC. Civ. Calv. Infid. 49

Fişa îmi tremura în mână. În acest timp, Aleşii s-au ridicat unul câte unul de pe scaunele lor, mi-au întins mâna, m-au privit drept în ochi, apoi fiecare din ei s-a îndepărtat, sala Înaltului Scaun s-a golit, cel din urmă a coborât de pe tronul său Alesul Aleşilor, mi-a întins mâna, m-a privit drept în ochi, zâmbind cu zâmbetul său episcopal, de slujitor cucernic, şi a ieşit din sală cel din urmă.

După plecarea lor am rămas singur, cu fişa în mâna stângă, trimis să cer răspunsul arhivei.

N-am găsit în mine destulă putere ca să fac fără zăbavă pasul, întrebând arhiva despre mine. Stăteam în sala pustie, amânam clipa şi priveam casetele cu fişe, dulapurile, nişele şi cabinetele înşiruindu-se până departe, o însumare a tuturor lucrurilor demne de a fi ştiute, ce vor exista pentru mine vreodată. Atât din teama de a-mi vedea propria fişă cât şi din dorinţa înflăcărată de cunoaştere, mi-am acordat un mic răgaz în privinţa problemei mele personale, permiţându-mi înainte de asta să mai aflu câte ceva din lucrurile importante pentru mine şi pentru istoria călătoriei spre Soare-Răsare. Deşi, de fapt, ştiam de mult că această istorie a mea era deja condamnată şi înmormântată şi că n-o voi scrie nicicând până la sfârşit. Totuşi eram nespus de curios.

Într-una dintre cartoteci am zărit o fişă prost aşezată, ieşind în afară, oblic, dintre celelalte. M-am apropiat, am scos fişa, pe ea scria:

Morbio Inferiore.

Niciun alt titlu n-ar fi putut numi mai lapidar şi mai exact sâmburele intim al curiozităţii mele. Cu o uşoară bătaie de inimă am căutat locul în arhivă. Era un compartiment umplut cu destul de multe hârtii. Deasupra se afla copia unei descrieri a defileului de la Morbio, extrasă dintr-o carte italienească veche. Apoi o filă, format in cvarto, cu scurte informaţii despre rolul jucat de Morbio în istoria Confreriei. Toate informaţiile se refereau la călătoria spre Soare-Răsare şi anume la etapa şi la grupa din care făcusem parte şi eu. Grupa noastră, era notat aici, îşi urmase drumul până la Morbio, unde fusese supusă unui examen pe care nu reuşise să-l treacă: dispariţia lui Leo. Deşi ar fi trebuit să urmăm regulile Confreriei, deşi existau instrucţiuni chiar şi pentru cazul când vreuna din grupele Confreriei ar fi rămas fără Conducători, iar acest lucru ne fusese bine băgat în cap înainte de plecarea în călătorie, totuşi, din momentul când s-a descoperit lipsa lui Leo, întreaga noastră grupă îşi pierduse cumpătul şi credinţa, căzuse pradă îndoielilor şi controverselor inutile, iar la sfârşit, ca o negare totală a spiritului Confreriei, se fracţionase în grupuleţe şi se dezmembrase. Acest comentariu despre catastrofa de la Morbio nu mă mai putea surprinde foarte mult. În schimb am fost uimit la culme de ceea ce am

putut citi în continuare despre dezmembrarea grupei noastre. Căci nu mai puţin de trei dintre noi, confraţii, încercaseră să redacteze o istorie a călătoriei noastre şi o relatare a evenimentului de la Morbio. Unul din aceştia trei eram eu, iar în compartimentul respectiv al arhivei se afla şi o copie curată a manuscrisului meu. Pe ceilalţi doi i-am parcurs cu cele mai ciudate simţăminte. În fond, ambii autori nu consemnau întâmplările acelor zile foarte diferit de modul cum o făcusem şi eu şi, totuşi, cât de diferit suna textul lor pentru mine! La unul din ei am citit:

„Absenţa servitorului Leo a fost cea care ne-a dezvăluit, brusc şi nemilos, abisurile de discordie şi de confuzie ce sfâşiau coeziunea noastră, până atunci în aparenţă atât de solidă. Este adevărat că unii dintre noi au ştiut ori au bănuit imediat că Leo nici nu suferise vreun accident, nici nu fugise, ci fusese rechemat în secret de conducerea Confreriei. Dar desigur că niciunul din noi nu-şi poate aminti altfel decât cu cea mai profundă căinţă şi ruşine ce slab ne-am prezentat noi toţi la acest examen. Îndată ce Leo ne-a părăsit, credinţa şi armonia noastră s-au curmat; era ca şi cum un spirit protector al casei ar fi plecat de lângă noi, ca şi cum printr-o rană nevăzută sângele roşu al vieţii s-ar fi scurs din grupa noastră. Au apărut mai întâi deosebiri de păreri, apoi controverse deschise pe marginea subiectelor celor mai insignifiante şi mai penibile. Îmi aduc aminte, de pildă, cum atât de simpatizatul şi merituosul nostru capelmaistru, violonistul H.H., a făcut pe neaşteptate afirmaţia că dezertorul Leo ar fi luat cu sine, în sacul său de cărăuş, printre alte obiecte de valoare, străvechea şi sacra epistolă a Confreriei, manuscrisul original al maestrului! Pe această temă s-au purtat dezbateri zile întregi, cu toată seriozitatea. Interpretată simbolic, afirmaţia absurdă a lui H. Era, ce-i drept, în chip straniu plină de tâlc: lucrurile s-au petrecut realmente astfel, ca şi cum, o dată cu retragerea lui Leo, mica noastră grupă ar fi pierdut cu totul binecuvântarea Confreriei, legătura cu întregul. Un trist exemplu l-a constituit tocmai acel muzician H.H. Fiind până la momentul Morbio Inferiore unul din confraţii cei mai fideli şi plini de credinţă, pe lângă aceasta simpatizat şi ca artist, şi, în pofida unor slăbiciuni de caracter, socotit drept unul din cei mai activi membri ai Confreriei, el a început acum să cadă îndelung pe gânduri, să aibă stări de deprimare şi

suspiciune, să devină intolerant, nervos, irascibil. Când în sfârşit, într-o zi, a rămas în urmă în timpul marşului şi n-a mai fost de găsit, nimeni dintre noi n-a propus să ne oprim, pentru a ne interesa de soarta lui, dezertarea era evidentă. Din păcate el n-a fost singurul, astfel încât, până la urmă, din mica noastră grupă plecată în călătorie n-a mai rămas nimic…”

La celălalt istoric am găsit acest pasaj:

„Ca vechea Romă o dată cu moartea lui Cezar sau ca ideea democraţiei mondiale o dată cu dezertarea lui Wilson, astfel s-a prăbuşit Confreria noastră o dată cu nefericita zi de la Morbio. În măsura în care se poate vorbi aici de vină şi de răspundere, s-au făcut vinovaţi de această prăbuşire doi confraţi, în aparenţă inofensivi: muzicianul H.H. Şi Leo, unul din servitori. Aceştia doi, până atunci adepţi ai Confreriei, îndrăgiţi şi fideli, chiar dacă incapabili să-i înţeleagă însemnătatea în configuraţia istoriei mondiale, aceştia doi au dispărut într-o zi fără urmă, totodată făcând să dispară împreună cu ei unele obiecte de valoare şi documente importante, aflate în posesia noastră, ceea ce ne obligă să tragem concluzia că aceşti doi ticăloşi fuseseră cumpăraţi de inamici puternici ai Confreriei…”

Dacă memoria acestui cronicar era până într-atât întunecată şi falsificată, deşi el îşi scria relatarea, în mod vizibil, cu maximă bună credinţă şi având sentimentul că e perfect sincer — atunci cum rămânea cu valoarea propriilor mele însemnări? Dacă s-ar fi descoperit încă zece relatări, provenite de la alţi autori, despre Morbio, despre Leo şi despre mine, probabil că toate zece s-ar fi contrazis reciproc, unul suspectându-l pe celălalt. Nu, ostenelile noastre istorice n-aveau niciun rost, nu trebuiau continuate, nu trebuiau citite, cu cugetul împăcat le puteam lăsa să se acopere de praf în acest compartiment al arhivei.

Am simţit cum mă cuprind fiori de groază în faţa a tot ce pesemne voi mai afla în acest ceas. Cum aluneca, se modifica şi se schimonosea totul, dar absolut totul, în aceste oglinzi, cum se ascundea faţa adevărului, batjocoritoare şi de neatins, în spatele tuturor acestor relatări paralele şi contradictorii, acestor legende! Unde se mai găsea adevărul, ce mai era credibil? Şi cemi va rămâne la sfârşit, atunci când voi afla ce ştie arhiva despre mine însumi, despre propria mea persoană şi istorie?

Trebuia să fiu pregătit pentru orice. Şi dintr-o dată n-am mai suportat nesiguranţa şi teama aşteptării, m-am precipitat spre

secţiunea Chattorum res gestae, mi-am căutat subdiviziunea şi cota şi m-am oprit în dreptul compartimentului inscripţionat cu numele meu. Era o nişă şi, trăgând la o parte perdeaua ce o acoperea, am constatat că nu conţinea nimic scris. Nu conţinea nimic altceva decât o figurină, o statuetă din lemn sau din ceară, în culori şterse, părând veche şi degradată, putea să fi fost, după cum arăta, o zeitate sau un idol barbar, mi-a părut complet de neînţeles la prima privire. Era o figurină compusă de fapt din două, care aveau spinarea comună. Un timp nu mi-am luat ochii de la ea, dezamăgit şi mirat. Apoi mi-a atras atenţia o lumânare fixată pe peretele nişei, într-un sfeşnic de metal. Se găsea acolo şi o brichetă, am aprins lumânarea, ciudata figură dublă îmi apăru acum luminată în plin.

Doar cu încetul mi se dezvălui. Doar cu încetul şi treptat am început a bănui şi după aceea a recunoaşte ce încerca ea să reprezinte. Reprezenta un personaj, acela eram eu, iar acest portret al meu era neplăcut de firav şi numai pe jumătate real, avea trăsăturile vagi şi în întreaga sa înfăţişare stăruia o impresie de instabilitate, fragilitate, de moarte sau de dorinţă de a muri, arăta oarecum ca o sculptură ce ar fi putut purta titlul „Vremelnicie”, sau „Descompunere”, sau ceva de felul acesta. Cealaltă figură, în schimb, cea contopită şi devenită una cu a mea, înflorea în culori şi forme vii şi exact când am început să bănuiesc cui seamănă ea, anume lui Leo, servitorul şi Alesul Aleşilor, am descoperit pe perete o a doua luminare şi am aprins-o şi pe aceasta. Acum am văzut cum figurina dublă, ce îmi sugerase să mă gândesc la mine şi la Leo, căpăta un aspect mai distinct şi mai multă asemănare, dar în afară de aceasta am văzut că suprafaţa celor două figuri era străvezie şi că se putea privi în interiorul lor, cum priveşti prin transparenţa unei sticle sau a unei vaze. Iar în interiorul figurilor am zărit mişcându-se ceva, mişcându-se încet, nesfârşit de încet, aşa cum se mişcă un şarpe adormit. Se întâmpla ceva acolo, ceva ca o curgere sau o topire înceată, lină dar neîntreruptă, şi anume ceva se topea sau se scurgea din imaginea mea în cea a lui Leo şi mi-am dat seama că imaginea mea se dăruia clipă de clipă tot mai mult lui Leo, se revărsa în el, hrănindu-l şi întărindu-l. Cu timpul, aşa se părea, întreaga substanţă a unei imagini se va scurge în cealaltă şi va rămâne una singură: Leo. El avea să crească, eu aveam să mă împuţinez.

Pe când stăteam acolo privind şi încercând să înţeleg ce priveam, mi-a revenit în minte o scurtă convorbire, avută cândva cu Leo, în zilele sărbătoreşti de la Bremgarten. Vorbisem atunci despre faptul că personajele din operele poeţilor sunt îndeobşte mai vii şi mai adevărate decât făptura autorilor înşişi.

Lumânările arseră până la capăt şi se stinseră, eu m-am simţit cuprins de o infinită oboseală şi poftă de somn, am plecat şi m-am dus să-mi caut un loc unde să mă pot culca şi să pot dormi.